CHOV OVIEC a KÔZ

Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu číslo 4 / 2018

www.zchok.sk

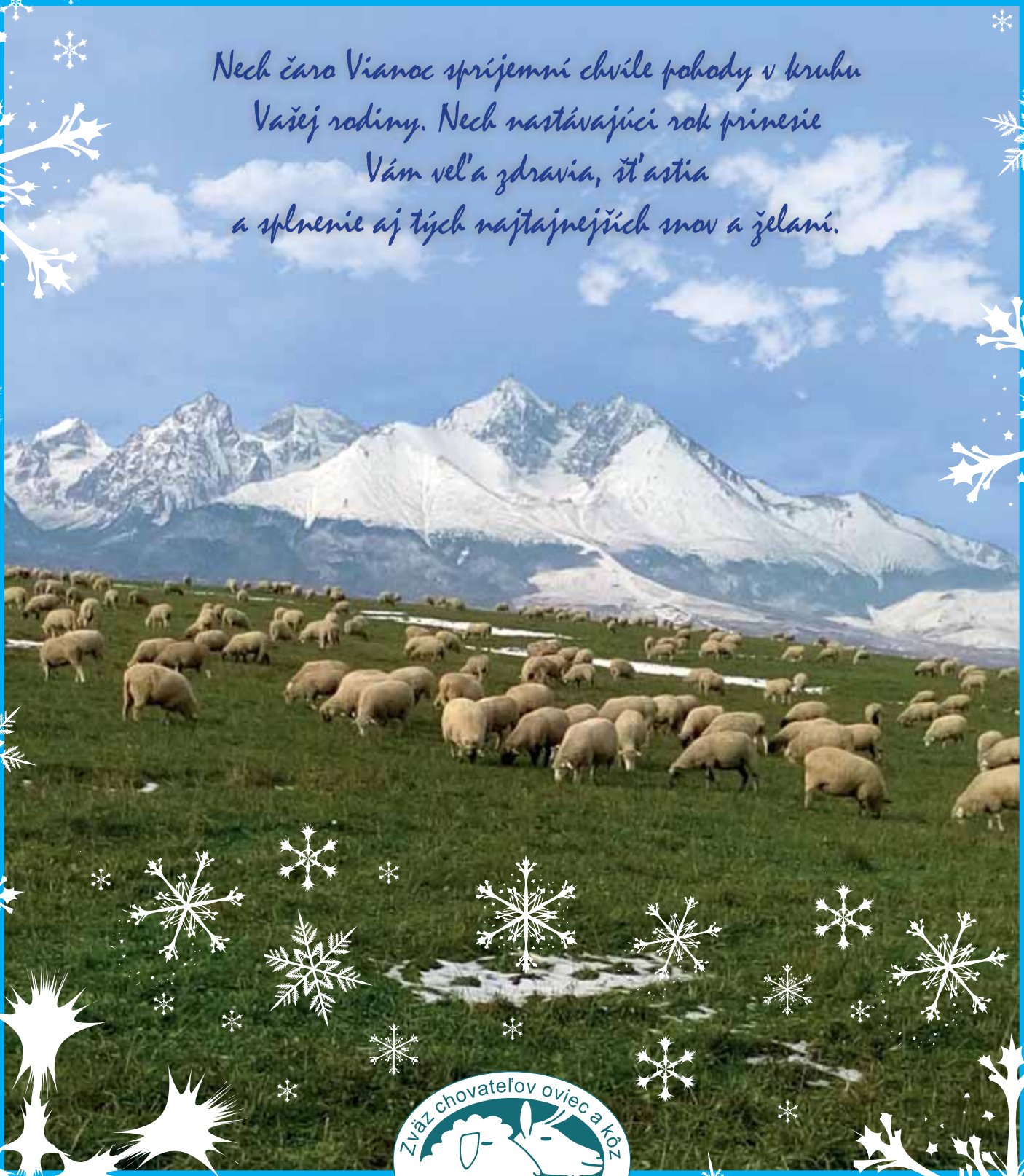

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku

Novilam

Vysokokvalitné sušené mlieko pre jahňatá

- Vhodné pre adlibitné ako aj reštrikčné kŕmenie jahniat, bez akýchkoľvek dietetických problémov
- v rannom veku zabezpečuje jahňaťu optimálny prísun živín pre dobrý zdravotný stav a maximálne denné prírastky
- jahňa kŕmené Novilamom je bez hnačiek a dietetických problémov
- Jahňatá kŕmené Novilamom sa budú cítiť v pohode

Novilam môžeš kŕmiť jahňatám oveľa vyššie denné dávky ako iné mlieka pre jahňatá. z tohto dôvodu budú rýchlejšie rásť a budú oveľa zdravšie.

Silné a zdravé jahňatá, to je cesta Novilam

Výrobca: Schils BV - Dr. Nolenslaan 121 - 6136 GM Sittard - The Netherlands *Distribútor:*

SK FARM Partners s. r. o.
Gallayova 11, 841 02 Bratislava

Tel.: +421 (0) 2 / 212 92 095
Fax: +421 (0) 2 / 212 92 096
Email: info@skfarm.sk
www.skfarm.sk

Obsah

4 Zmeny genetickej štruktúry syntetickej populácie oviec v procese tvorby plemena slovenská dojná ovca

8 Pomôžme oživiť potravinársky priemysel a potravinovú sebestačnosť

10 Výsledky kontroly úžitkovosti oviec za kontrolný rok 2017

13 Ovčiar telom i dušou...

14 BONITÁCIE 2018

16 DEMETER 2018

24 Chov oviec je poslaním a životnou cestou dvoch bratov

26 „Aby vlk bol sýty aj ovca ostala celá“

29 Ministri EÚ pre poľnohospodárstvo rokovali o podpore vidieckych oblastí a výroby kvalitných potravín

30 Ekonomika chovu dojných oviec v roku 2017

32 Odchov jahničiek prostredníctvom kvalitného sušeného mlieka

34 Vlci mi strhli ovce. Čo teraz?

36 BONITÁCIE 2018

Chov oviec a kôz - aktuálne informácie a údaje z PK pre chovateľov a priaznivcov chovu • ročník XXXVII, č. 4/2018 • **Vydáva:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo Banská Bystrica • **Šéfredaktor:** Ing. Slavomír Reľovský • **Redakčná rada:** Ing. Igor Nemčok, Prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc., Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. • **Adresa redakcie:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo, Skuteckého 19, 974 01 Banská Bystrica, tel. 0905406284, e-mail zchok.relovsky@orangemail.sk, **Pre-press a tlač:** ***KURIÉR plus REKLAMA***, tel./fax: 053/4414 058, Odborárov 49, 052 01 Spišská Nová Ves • Redakcia nezodpovedá za obsahovú a jazykovú správnosť príspevkov • **ISSN 1336-4715**

Zmeny genetickej štruktúry syntetickej populácie oviec v procese tvorby plemena slovenská dojná ovca

[1,2] doc. RNDr. Milan Margetín, PhD., [3]Ing. Kamil Šulko, [4]Ing. Slavomír Reľovský, [1]Ing. Marta. Oravcová, [2]Ing. Martin Janíček

[1]NPPC –Výskumný ústav živočíšnej výroby, Nitra; [2]Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre; [3]Plemenárske služby Slovenskej republiky, š.p. Bratislava; [4]Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku, Banská Bystrica

V roku 2017 bola na Slovensku uznané nové národné plemeno oviec – slovenská dojná ovca (SD). V rôznych printových i neprintových médiách (vrátane časopisu Chov oviec a kôz) bolo podrobne informované o procese tvorby tohto plemena, o dosahovaných produkčných a reprodukčných parametroch, o veľkosti populácie, zámeroch šľachtenia, plemennom štandarde a chovnom cieli, atď. Poskytnuté ale neboli informácie ako sa menila genetická štruktúra populácie oviec, ktorá bola do procesu zošľachťovania zahrnutá a aký bol genetický podiel plemien, ktoré participovali na tvorbe tohto plemena. V predkladanom príspevku chceme chýbajúce informácie o genetickej štruktúre plemena doplniť. Táto informácia je pre chovateľov i šľachtiteľov veľmi dôležitá napríklad pri posudzovaní genetickej potencie plemena, jeho adaptačných schopností na chovateľské prostredie, vhodnosti pre strojové dojenie a podobne. Je pritom bežnou praxou, že aj u iných, tzv. kompozitných plemien sa tento podiel uvádza. Napríklad pri známom plemene assaf, ktoré sa chová aj na Slovensku sa uvádza, že toto plemeno má 37,5 % genetický podiel východofrízskeho plemena a 62,5 % podiel plemena awassi.

Ako je to teda s genetickou skladbou pri plemene slovenská dojná ovca? Hneď v úvode tejto časti príspevku je potrebné uviesť, že gestori programu už pri koncipovaní programu v druhej polovici 90-tych rokov minulého storočia predpokladali, že genetický podiel zošľachťujúcich plemien lacaune (LC) a východofrízskeho plemena (VF) bude tvoriť u finálnej kompozitnej populácie podiel na úrovni 50 – 75 % (v závislosti od chovateľských podmienok a východzieho plemena). Pri uzatváraní zmlúv medzi gestormi programu a jednotlivými chovateľmi v čase zakladania šľachtiteľsko – experimentálnych chovov (ŠECH) sa chovateľom, záujemcom o program zošľachťovania oviec plemena cigája (C), zošľachtená valaška (ZV) a merino (M) odporúčalo, aby vo svojich chovoch použí-

Tab. 1: Podiel génov jednotlivých zošľachťujúcich a zošľachťovaných plemien u rôznych typov krížencov vytvorených v procese tvorby plemena slovenská dojná ovca.

Kontrolný rok	n	Podiel génov plemena (v %)					
		LC	VF	ZV	C	M + AM	Ostatné plemená
1994	241	13,5	28,4	22,9	14,9	19,3	1,0
1995	353	13,2	24,7	24,4	30,6	5,5	1,6
1996	304	11,0	25,8	25,9	27,4	7,9	2,0
1997	348	11,2	26,0	31,1	28,8	2,2	0,7
1998	481	21,3	16,5	21,1	23,9	15,7	1,5
1999	700	10,6	29,8	34,6	15,4	6,4	3,2
2000	665	22,4	15,7	33,6	14,0	11,0	3,3
2001	1133	24,5	15,1	24,7	12,5	18,4	4,8
2002	1034	20,5	19,3	25,5	15,6	14,1	5,0
2003	1157	26,1	16,0	24,2	12,2	15,5	6,0
2004	1223	27,7	15,7	20,4	14,2	16,3	5,7
2005	1313	25,5	15,1	21,5	20,1	11,9	5,9
2006	1613	34,1	12,6	19,0	19,9	10,6	3,8
2007	1506	40,8	7,3	17,1	23,1	8,4	3,3
2008	1094	47,0	6,4	21,7	12,3	8,8	3,8
2009	1244	39,2	8,4	24,1	17,8	7,5	3,0
2010	1355	43,9	7,2	21,4	17,8	6,9	2,8
2011	1099	41,4	9,2	23,6	16,5	6,1	3,2
2012	1209	45,9	7,5	19,7	17,1	6,5	3,3
2013	1312	43,9	5,9	18,6	21,6	6,7	3,3
2014	1307	47,5	6,3	18,6	20,8	4,5	2,3
2015	1229	47,4	5,8	18,9	22,8	3,3	1,8
2016	1137	47,4	6,8	22,6	17,3	3,5	2,4
2017	1417	53,7	6,0	18,1	18,3	2,6	1,3

Fotografie z Agro Racio s.r.o. L.M - najlepší chovateľ oviec plemena SD na Slovensku.

vali v plemenitbe v prvej fáze čistokrvné barany oboch zošľachťujúcich plemien (LC a VF) a v neskôr aj barany, ktoré budú nositeľmi génov oboch uvedených plemien. Naše odporúčanie vychádzalo z dovtedajších skúseností, keď krížence nesúce gény oboch zošľachťujúcich plemien sa vyznačovali výbornou úžitkovosťou, čo sa týka produkcie mlieka, plodnosti, rastovej schopnosti, ale aj produkcie a kvality vlny a exteriérových vlastností. Už v tom čase bolo zrejmé, že u trojplemenných krížencov vytvorených na báze plemena cigája, zošľachtená valaška alebo merino sa účelne kombinujú pozitívne vlastnosti všetkých 3 plemien. Napriek nášmu odporúčaniu ale niektorí chovatelia využívali v prvej fáze programu len baranov plemena LC a niektorí naopak len baranov VF. Iba menšia časť chovateľov akceptovala naše odporúčanie a využívala v plemenitbe obe zošľachťujúce plemená, resp. baranov s podielom génov oboch plemien. V tejto súvislosti treba ale pripomenúť, že niektorí chovatelia, u ktorých boli založené šľachtiteľsko-experimentálne chovy mali už v tom čase väčšie či menšie skúsenosti s chovom krížencov s východofrízskym plemenom a mnohé bahnice - kríženky s týmto plemenom sa v týchto chovoch vyskytovali. Naopak skúsenosti s chovom krížencov s plemenom LC boli v tom čase obmedzené. Niektorí chovatelia mu nedôverovali do takej miery ako plemenu VF, a to aj z toho dôvodu, že prvé krížence s týmto plemenom sa objavili na Slovensku až v r. 1994 (v r. 1993 boli na Slovensko dovezené prvé barany plemena LC). Naopak krížence s VF plemenom pôsobili v niektorých chovoch už 10-tky rokov.

K analýze zmien genetickej štruktúry postupne vytváranej syntetickej populácie oviec v procese tvorby nového plemena SD sme použili rodokmeňové údaje evidované u každého jedinca zapojeného do kontroly úžitkovosti (KÚ), a to chovov šľachtiteľských a rozmnožovacích v prvej fáze realizácie programu, resp. v ŠECH po ich založení. Takáto databáza je vedená v KÚ pracovníkmi Plemenárskych služieb SR, š.p. Bratislava. U každého jedinca, ktorý sa stal v určitom konkrétnom ŠECH krížencom, bol uvedený kód, pomocou ktorého je presne vedený genetický podiel jednotlivých plemien, ktoré participovali pri tvorbe daného jedinca. Napríklad kód „ZVLC 04“ znamená, že kríženec mal 50 % genetický podiel plemena ZV a 50 % podiel plemena LC. Kód „LCZVC.VF 12“ znamená že kríženec mal 37,5 % genetický podiel plemena LC, 37,5 % podiel plemena ZV a 12,5 % podiel plemena C a VF. Na základe takto vedených záznamov bolo možné vypočítať v danej populácii priemerný genetický podiel jednotlivých zošľachťovaných a zošľachťujúcich plemien v jednotlivých kontrolných rokoch počas celého procesu tvorby nového národného plemena SD (viď tabuľka 1).

Čo z komplexnej genetickej analýzy populácií oviec participujúcich na tvorbe plemena SD vyplynulo? Z tabuľky 1, v ktorej sú uvedené aj počty jedincov zahrnutých do analýzy (plemenné baránky a jahničky narodené v danom roku) vyplýva, niekoľko zaujímavých faktov. Priemerný podiel génov plemena LC sa u krížencov vytvorených na báze plemena ZV, C a M (vrátane AM) sa v sledovanom období kontinuálne zvyšoval. U jahniat narodených predovšetkým v ŠECH (na začiatku sledovaného obdobia aj v niektorých ŠCH a RCH), v ktorých pôsobili krížence bol priemerný genetický podiel plemena LC v roku 1994 na úrovni 13,5 %, ale v v roku 2017 bol už genetický podiel plemena LC najvyšší zo všetkých plemien a dosahoval hodnotu 53,7 % (tabuľka 1, graf 1, graf 2). Naopak podiel génov druhého zošľachťujúceho plemena (VF) sa v sledovanom období kontinuálne znižoval, a to z 28,4 % v roku 1994 až na 6,0 % v roku 2017 (graf 2). Tento pokles VF génov v sledovanej populácii je s veľkou pravdepodobnosťou odrazom jednej dôležitej skutočnosti. Môžeme reálne predpokladať, že VF plemeno nie je na Slovensku vhodné pre bežné chovateľské podmienky do takej miery ako plemeno LC. Ako bolo už uvedené, chovatelia mali možnosť vybrať si od samého začiatku realizácie programu zošľachťovania do plemenitby ľubovoľne jedince s rôznym ge-

Graf č.1: Genetický podiel jednotlivých plemien podieľajúcich sa na tvorbe plemena slovenská dojná ovca v r. 2017.

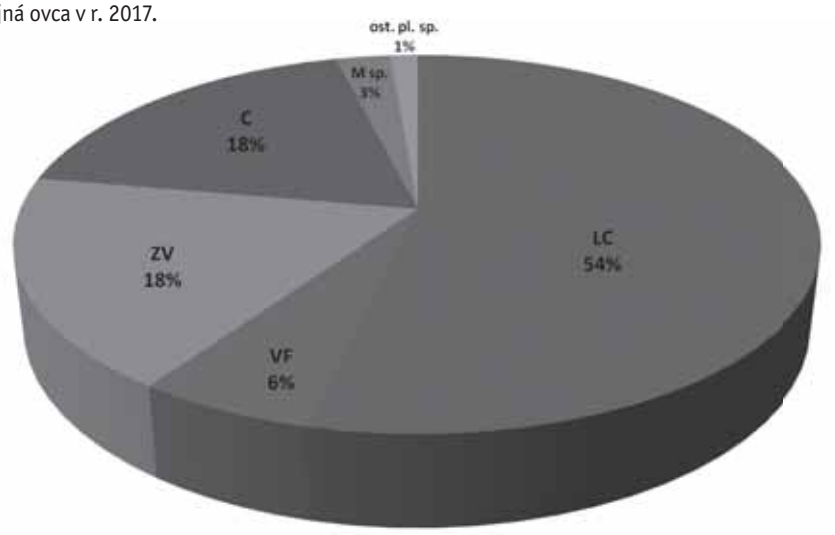

Tab. 2: Podiel génov zošľachťujúcich plemien (LC+VF) u bahníc a baranov rôznych typov krížencov vytvorených v procese tvorby plemena slovenská dojná ovca.

Kontrolný rok	Bahnice		Barany	
	n	Priemer	n	Priemer
1994	213	42,1	28	40,2
1995	320	37,5	33	40,9
1996	274	37,4	30	31,3
1997	295	36,5	53	41,0
1998	454	37,9	27	36,1
1999	598	39,7	102	44,4
2000	602	37,6	63	43,3
2001	1025	38,9	108	47,1
2002	950	39,4	84	44,3
2003	1085	41,8	72	46,4
2004	1140	43,2	83	45,9
2005	1243	40,2	70	49,5
2006	1459	46,6	154	48,1
2007	1314	47,0	192	55,5
2008	966	53,7	128	51,9
2009	1188	47,4	56	52,9
2010	1221	51,0	134	52,3
2011	908	50,4	191	51,8
2012	1037	53,0	172	56,1
2013	1130	49,7	182	50,6
2014	1112	52,9	195	58,9
2015	1009	52,4	220	57,1
2016	917	53,1	220	58,9
2017	1091	58,6	326	63,4

netickým podielom plemena LC alebo VF. Také, ktoré najviac vyhovovali ich požiadavkám. Navyše od roku 2012 bolo chovateľom odporúčané, aby pri výbere plemenných baranov neprihliadali na genetický podiel zošľachťovaných a zošľachťujúcich plemien, ale na plemenné hodnoty, ktoré vyjadrujú ich genetickú potenciu pre produkciu mlieka a plodnosť. Na základe údajov uvedených v priložených tabuľkách a grafoch sa zdá, že krížence s vyšším podielom LC plemena lepšie uspokojovali požiadavky chovateľov ako krížence s VF plemenom, čo sa v konečnom dôsledku prejavilo u finálnej populácie, t.j. pri plemene SD.

Genetický podiel oviec plemena ZV a C (tabuľka 1, graf 1) sa za celé sledované obdobie (1994 - 2017) udržoval na približne rovnakej úrovni a v roku 2017 bol podiel oboch plemien u jedincov syntetickej populácie prakticky na rovnakej úrovni (18,1 resp. 18,3 %). Naopak podiel génov merinských oviec v populácii, ktorá bola základom pre uznanie nového národného plemena SD sa v sledovanom období výrazne znížil, a to z 19,3 % v r. 1994 na 3,5ˇ % v roku 2017. Súvisí to stým, že začiatkom 90-tych rokov bol podiel merinských oviec na Slovensku výrazne väčší ako v súčasnosti, pritom v deväťdesiatych rokoch pôsobili na Slovensku viaceré ŠECH, v ktorých sa tvorili na báze plemena merino krížence s VF a LC plemenom (PD Plavé Vozokany, PD Bátovce, Olšanka, s. r. o., Košické Olšany), ktoré už v súčasnosti neexistujú. Počas celého sledovaného obdobia pôsobili v chovoch, v ktorých sa realizoval proces tvorby plemena SD aj jedince nesúce malý podiel génov iných plemien. Tento podiel sa pohyboval okolo 2-6 % (tabuľka 1). V roku 2017 bol podiel génov ostatných plemien len na úrovni 1 %. V tomto prípade ide o gény plemien, ktoré na Slovensku v minulosti pôsobili v rámci rôznych experimentov resp. viac či menej úspešných programoch zošľachťovania domácich plemien (napríklad plemeno lincoln, leicester, texel, corriedale, laine, bleu du maine, atď.). Možno predpokladať, že zámernou selekciou sa gény týchto plemien budú z populácie plemena SD postupné vytrácať, ale aj opak môže byť pravdou a gény týchto plemien zostanú v populácii plemena SD aj v ďalších rokoch.

SD bahnice v dojárni,SHR Oľga Apoleníková.

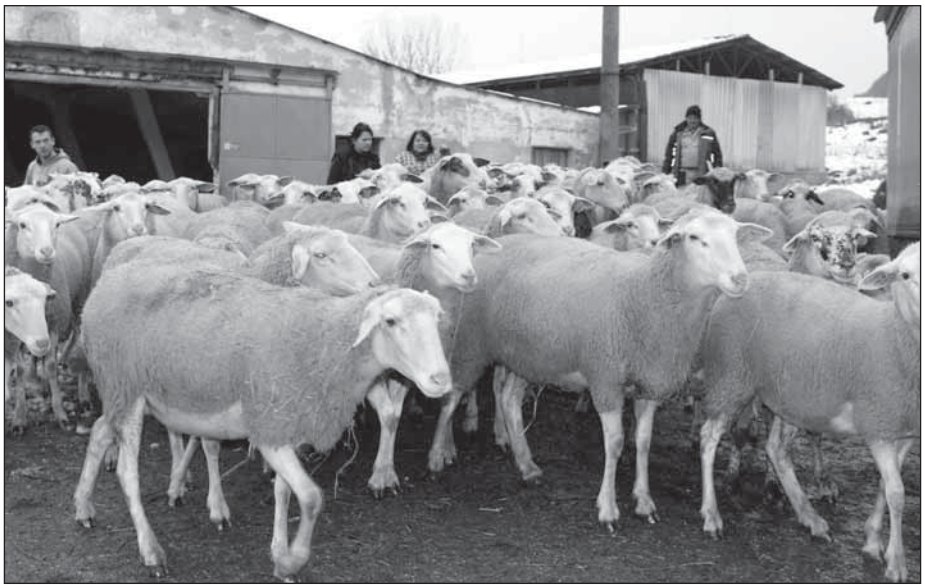

Bahnice pri presune do dojárne.

Májové jahničky začiatkom decembra.

Ako bolo uvedené v úvode, z hľadiska šľachtiteľského, v súvislosti s uznaním plemena SD, je dôležité poznať, aký je vo výslednom finálnom produkte šľachtenia (t.j. novom plemene) celkový podiel génov zošľachťovaných a zošľachťujúcich plemien. Z grafu 3 vyplýva, že v roku 2017, v ktorom bolo uznané plemeno SD, bol celkový podiel zošľachťujúcich plemien (LC+VF) na úrovni 60 % a zošľachťovaných na úrovni 40 %. V predchádzajúcich troch rokoch (2014 – 2016) bol celkový podiel zošľachťujúcich plemien v syntetickej populácii na úrovni okolo 55 %. Uvedený priemerný genetický podiel 60 % zodpovedá predstavám šľachtiteľov, a tento podiel (s rozpätím ± 5až 10 %) by sa mal udržiavať na približne rovnakej úrovni aj v ďalších rokoch, a to v prípade, že sa budú

dodržiavať zásady uvedené v chovnom cieli. Predpokladáme, že podiel génov domácich plemien sa bude udržiavať u nového plemena aj v ďalších rokoch na priemernej úrovni 40 %, s podobným rozpätím ako pri plemenách, ktoré sa podieľali na zošľachťovaní (± 5až 10 %).

Z hľadiska chovateľského a šľachtiteľského je tiež dôležité, aby podiel génov zošľachťujúcich plemien, u finálneho produktu procesu šľachtenia bol na približne rovnakej úrovni u plemenných bahníc aj baranov. V tabuľke 2 je uvedená dynamika zmien v ukazovateli podiel génov zošľachťujúcich plemien (LC a VF), a to osobitne pre bahnice a barany. Z tabuľky 2 je zrejmé, že podiel génov zošľachťujúcich plemien sa v analyzovanej populácii bahníc a baranov postupne zvyšoval, pričom počas celého obdobia (1994 – 2017) bol trend u bahníc a baranov približne rovnaký (graf 4). V každom zo sledovaných rokov bol ale podiel génov zošľachťujúcich plemien o niečo vyšší u baranov ako u bahníc, čo je resp. bolo v súlade so zámermi programu. Vyšší podiel génov LC a VF pri plemenných baranoch súvisí s tým, že viaceré z produkovaných baranov syntetickej populácie pôsobili a aj v súčasnosti pôsobia aj v úžitkových chovoch, kde je ešte stále žiaduce zvyšovať podiel génov plemena VF a LC. Podľa analýzy genetickej štruktúry populácie oviec v úžitkových chovoch zapojených do kontroly úžitkovosti, bol priemerný podiel génov plemena LC a VF v r. 2017 len na úrovni 40-45 %. V šľachtiteľských chovoch plemena SD by sa ale podiel génov LC a VF mal postupne stabilizovať na rovnakej úrovni v samčej aj samičej populácii (60 % podiel). V rokoch 2014-2017 bol rozdiel medzi bahnicami a baranmi čo sa týka podielu génov VF a LC v analyzovanej populácii na úrovni cca 5 % v prospech baranov.

Čo povedať na záver. Uznaním nového národného plemena sa formálne ukončil proces realizácie programu šľachtenia domácich plemien oviec. Šľachtenie je ale proces kontinuálny a v šľachtení plemena SD sa musí pokračovať, a to báze čistokrvnej plemenitby. Musí sa pokračovať v dôslednej selekcii a výbere rodičovských párov najmä na základe PH pre produkciu mlieka a plodnosť, v záujme stabilizácie a homogenizácie plemena. Z predloženej analýzy genetickej štruktúry vyplýva, že nové národné plemeno má veľmi dobré genetické dispozície pre výbornú úžitkovosť, keďže genofond tohto plemena obsahuje až 60 % génov vysokoprodukčných mliekových a zároveň plodných plemien. Zároveň nesie 40 % génov domácich plemien, ktoré sa chovajú v našich podmienkach celé generácie a vyznačujú sa dobrými adaptačnými schopnosťami, s možnosťou využívania pastvy v rámci polointenzívnych podmienok. Myslíme si, že uvedené genetické podiely by mohli byť pre mnohých našich chovateľov a naše chovateľské podmienky optimálne. Treba len chovateľom a potenciálnym záujemcom o plemeno SD popriať, aby sa im v ich chove darilo a napĺňalo v plnej miere ich predstavy. ❑

Graf č.2: Podiel génov zošľachťujúcich plemien (LC a VF) v syntetickej populácii (bahnice + barany) v priebehu tvorby plemena slovenská dojná ovca.

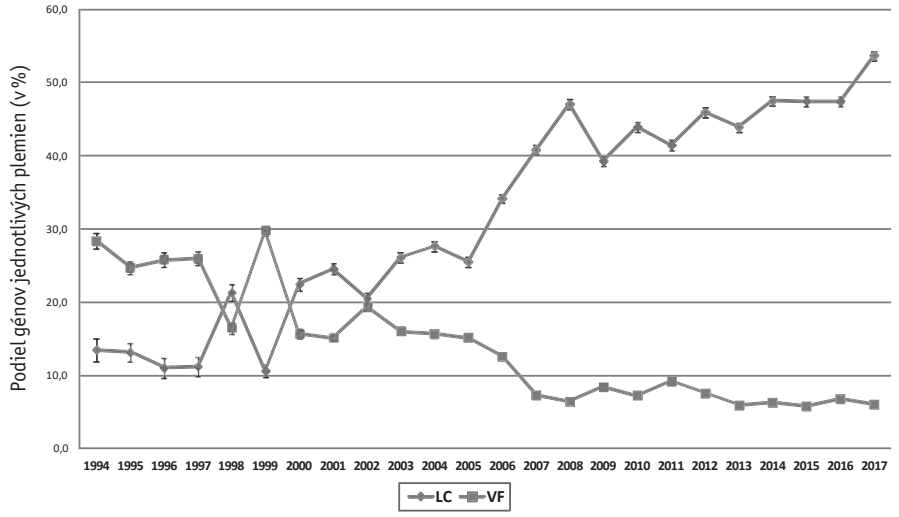

Graf č.3: Podiel génov zošľachťovaných a zošľachťujúcich plemien (LC+VF) v syntetickej populácii v priebehu tvorby plemena slovenská dojná ovca.

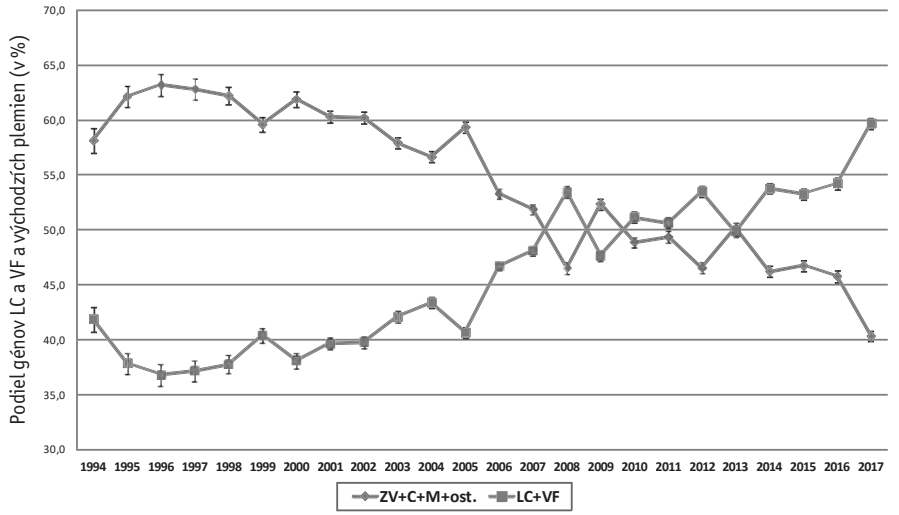

Graf č.4: Podiel génov zošľachťujúcich plemien (LC + VF) v syntetickej populácii (bahnice a barany) v priebehu tvorby plemena slovenská dojná ovca.

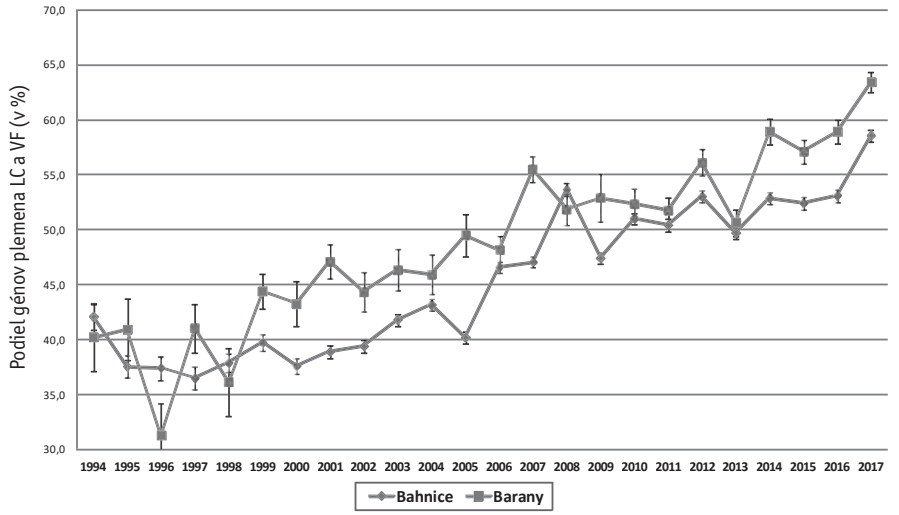

Pomôžme oživiť potravinársky priemysel a potravinovú sebestačnosť

Aj keď sa v poslednom čase už začína viac hovoriť a písať o problematike poľnohospodárstva a potravinárstva, stále sa očakávajú podstatné opatrenia, ktoré by dokázali zmeniť súčasný kritický stav. Však treba si iba pripomenúť, že sme na Slovensku od osamostatnenia stratili potravinovú sebestačnosť a sme odkázaní na dovoz často aj nekvalitných potravín, že máme tisíce hektárov nevyužitých lúk a pasienkov a pritom sme znížili vyše 70 % stav hovädzieho dobytka a počty kráv i oviec stále klesajú, že nám stále ubúda orná pôda a lesy sa naďalej pília, atď. Tých problémov je celá rada, no očakávajú sa už aj racionálne východiská a cesty ako tento nežiadúci trend zvrátiť.

Ing. Karol Herian, CSc.
Žilina

Vo svete sa však už rýchlo menia aj samotné priority štátu, už si ľudia uvedomujú, že nárast počtu ľudí na svete je veľmi rýchly a ornej pôdy ubúda a potravín bude obmedzené množstvo. Preto práve dostatok potravín, ale najmä potravinová sebestačnosť nadobúda stále väčší význam. To nie je len otázka poľnohospodárov, ale celého štátu. To predsa súvisí s celkovým rozvojom vidieka, s ekológiou životného prostredia a taktiež aj so zdravím ľudí. Poľnohospodárska i potravinárska výroba by nemala byť preto na okraji záujmu spoločnosti, ale malo by sa viac uprednostňovať a viac jej napomáhať sa rozvíjať. Aj keď sa v súčasnosti darí rozvoju automobilového priemyslu, treba rátať aj s tým, že môže nastať aj krízová doba, keď môže výroba aj klesať. Ako potom zabezpečíme prácu tisícom ľudí?

Už viaceré výzvy odzneli z oblasti poľnohospodárov i Vidieckeho parlamentu, kde sa žiadalo od zodpovedných orgánov stanoviť si dlhodobé strategické zámery rozvoja poľnohospodárstva tak, aby sa postupne obnovila potravinová sebestačnosť, aby sa konečne vysporiadali pozemkové vlastníctva, aby sa vytvorili opatrenia na pomoc rozvoja poľnohospodárstva na úroveň krajín EÚ, atď.

Hoci celý aktívny život sa venujem potravinárstvu i výskumu, som si vedomý, že táto problematika je veľmi náročná a vyžaduje hlbšie štúdie odborníkov z oblasti plánovania, výskumu, školstva, poľnohospodárstva a aj zdravotníctva. Treba však niekde začať a to čo najrýchlejšie. Popri spomínaných problémov je dosť zanedbaný problém výchovy mladých pracovníkov v poľnohospodárstve i v potravinárstve. Však som svedkom, že sa likvidujú celé družstvá, i farmy so živočíšnou výrobou a to len preto, že nemajú dostatok mladých ľudí, ktorí by boli ochotní pracovať v poľnohospodárstve. Mnohé farmy hľadajú pracovníkov v zahraničí, no to nie vždy sa osvedčilo. Tu treba hľadať príčiny prečo mladí ľudia radšej odchádzajú robiť podradné práce v zahraničí a u nás sa im to „neoplatí".

Na Slovensku už prakticky nemáme odborné učňovské školy a chýbajú aj odborné priemyselné školy so zameraním na poľnohospodárstvo a potravinárstvo. Súčasná prax je taká, že o študijnom zameraní na priemyselných školách väčšinou rozhodujú rodičia, ktorí si želajú mať z detí iba samých manažérov a pracovní-

kov v agroturistike a v práci so psíkmi, koníkmi a pod. Mnohí ľudia sa oprávnene pýtajú, prečo štát podporuje také študijné odbory o ktoré prax nemá záujem a prečo nezvýhodňuje také odbory ako je živočíšna výroba, agronómia a tie, ktoré sú pre spoločnosť potrebné a perspektívne? Zo skúsenosti môžem konštatovať, že hoci máme dostatok stredných odborných i vysokých škôl, ktoré by mali byť zamerané na poľnohospodárstvo i potravinárstvo, v praxi sa uchytí iba nepatrný zlomok ich absolventov. Takže prakticky sa musia do praxe povolávať „ľudia z ulice" a aj to je problém.

Nebolo by preto možné urýchlene prehodnotiť tento stav a začať rýchlo vytvárať opatrenia pre výchovu kádrov, ktorí by mali skutočný záujem pracovať v poľnohospodárstve i v potravinárstve? To by si však vyžadovalo aktívnu propagáciu s dostatočnými výhodami, aby sa to rodičom i študentom zapáčilo. Napríklad, keby mali títo študenti zadarmo internáty a prípadne i štipendia, možno by potom neutekali do zahraničia. Ďalším príkladom je, že študenti sú úplne odtrhnutí od potrieb praxe a nie sú pripravení zastávať zodpovedné miesta. Ako môžu mať absolventi škôl záujem pracovať v agrosektore, keď nemajú žiaden vzťah k praxi a keď počas štúdia vidia nejaký výrobný závod iba na krátkej exkurzii?

Je skutočnosťou, že našim študentom na stredných i vysokých škôl veľmi chýba výrobná prax a ich výuka je zameraná na teoretické predmety, ktoré prax ani nežiada. V minulosti predsa aj u nás sa žiaci viac venovali aj praktickým premetom i prácam už od základnej školy. V Nemecku napr. na Bavorskej Agronomickej univerzite majú vynikajúcu Fakultu Mlieka a potravín vo Weihenstephane, kde študenti už od prvého ročníka pravidelne pracujú aj v školskej mliekarni, kde vyrábajú celý mliekarenský sortiment. Absolventi takejto školy potom nemajú strach z praxe a vedia riešiť všetky aktuálne technologické i odborné problémy. Na tejto škole je zároveň aj špičkové výskumne pracovisko zamerané na mliekarstvo, ktoré je na svetovej úrovni.

Vynikajúcim príkladom odborného potravinárskeho školstva je v Českej republike Stredná priemyslová škola mliekarská spolu s Vyššou odbornou školou potravinárskou v Kroměříži. Táto škola má tradíciu ešte z čias Rakúsko uhorskej monarchie i z čias spoločného štátu, kde vychovávala veľa špičkových odborníkov aj pre potreby na Slovensku. Tam tiež študenti majú popri odborných predmetoch aj výrobnú prax na vlastnom mliekarenskom závode. Tam sa doposiaľ stretávajú mliekari na odborných konferenciách z Čiech i Slovenska. Ešte aj teraz v neskorej jeseni usporiadali zaujímavé tradičné „ Školní výukové prohlídky sýrů", kde za prítomnosti hajtmana Zlínskeho kraja spolu s mliekarenskými odborníkmi samotní študenti hodnotili kvalitu súčasných syrov z celej Českej republiky a učili sa na ich kvalitatívnych chybách. Bolo by veľmi dobré, keby i naši študenti mali podobné možnosti a podmienky pre výrobnú prax.

U nás na Slovensku na odborných i vysokých školách sa už začínajú budovať tiež rôzne malé potravinárske dielne na spracovanie poľnohospodárskych produktov, no vyžaduje si to ešte viac pozornosti, väčší časový priestor a hlavne pomoc pri technickom zabezpečení.

Tých problémov a aktuálnych úloh pre poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel je veľká rada. Domnievam sa, že treba najskôr začať si budovať schopné kádre, ktoré budú mať ozajstný záujem pracovať u nás a nebudú utekať do zahraničia. Však práve práca v agrosektore i potravinárstve je veľmi zaujímavá a živá a ľudia, ktorí tam pracujú by mali mať možnosť si aj dobre zarobiť a aj mať radosť z práce. Určite by to pomohlo celej našej spoločnosti a pomohlo by to postupne obnoviť aj našu potravinovú sebestačnosť. Spomínané opatrenia však je potrebne robiť za účinnej pomoci štátu a spolupráci všetkých zainteresovaných rezortov – pôdohospodárskeho, školského, zdravotníckeho, ochrany prírody a ďalších odvetví, lebo je to spoločná veľmi aktuálna úloha týchto čias. ❑

Výsledky kontroly úžitkovosti oviec za kontrolný rok 2017

Ing. Péter Görözdi
Ing. Marta Dianová
Ing. Kamil Šulko
Plemenárske služby SR, š.p., Bratislava

Významným medzníkom uplynulého roka 2017 v procese šľachtenia a chovu oviec na Slovensku bolo uznanie nového národného plemena oviec – slovenská dojná ovca. Uznaním tohto plemena sa zavŕšila viac ako 20 ročná práca šľachtenia nového plemena oviec vhodného do našich chovateľských podmienok a najmä spĺňajúce zvyšujúce sa požiadavky na produkciu ovčieho mlieka.

Plemenárske služby SR, š.p. bol od začiatku jednou z inštitúcii, ktoré boli začlenené do procesu šľachtenia nového národného plemena oviec. Naša organizácia pravidelne, na požiadanie chovateľa, monitoruje individuálne zvieratá a sústreďuje údaje o produkčných a reprodukčných vlastnostiach oviec. Bez týchto informácií a ich následného spracovania by sme sa nezaobišli ani v chovoch, ktoré boli a sú súčasťou procesu tvorby nového plemena slovenská dojná ovca.

Podľa údajov Štatistického úradu SR sa k 31. 12. 2017 na Slovensku chovalo 365 344 kusov oviec, z toho 244 930 bahníc. V porovnaní s koncom roka 2016 bol zaznamenaný pokles stavov oviec o 3 552 kusov (index 2017/2016 – 99,04%). V kategórií bahníc nastal medziročný pokles stavov o 3 135 ks (index 2017/2016 – 98,74%).

V Centrálnej evidencii hospodárskych zvierat bolo k 31. 12. 2017 zaregistrovaných 374 662 ks živých. Počet zaregistrovaných aktívnych fariem oviec k 31. 12. 2017 bol 8 560.

V kontrole úžitkovosti oviec bolo v kontrolnom roku k 31. 12. 2017 bez ohľadu na stupeň chovu kontrolovaných 33 659 ks bahníc na 184 chovoch. Do kontroly úžitkovosti I. stupňa bolo zapojených 105 šľachtiteľských chovov (ŠCH) s 18 870 kusov bahníc a 44 rozmnožovacích chovov (RCH) s 2 914 kusov bahníc. V kontrole úžitkovosti II. stupňa bolo v 35 úžitkových chovoch (ÚCH) monitorovaných 11 875 kusov bahníc. V kontroly mliekovej úžitkovosti bolo zapojených 107 chovov a 22 618 kusov bahníc. V kontrolnom roku 2017 bolo monitorovaných o +4,03% oviec viac, ako v roku 2016.

Graf č.1: Vývoj počtu oviec a bahníc na Slovensku za obdobie rokov 2012 - 2017.

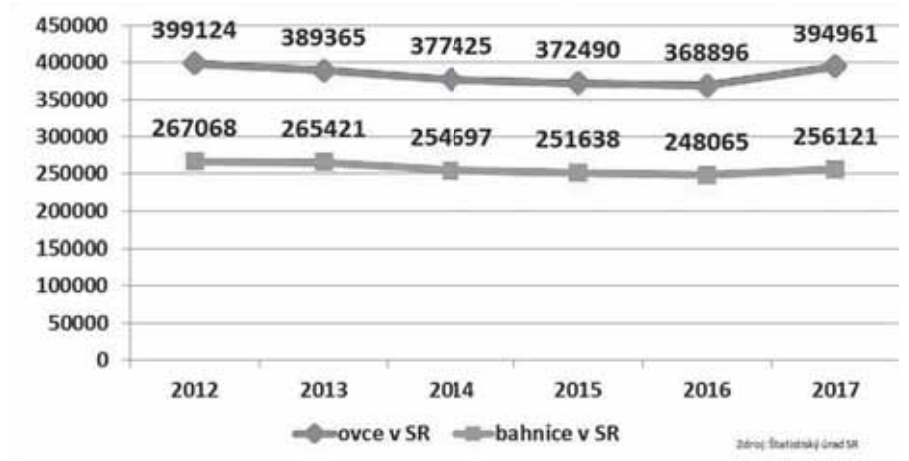

Výsledky reprodukčných ukazovateľov oviec

Súčasťou kontroly úžitkovosti je sledovanie reprodukčných ukazovateľov. Na konci kontrolného obdobia sa vyhodnocuje za každé stádo počet pripustených, jalových a obahnených bahníc, počet narodených jahniat. Z uvedených ukazovateľov sa vypočítava percento plodnosti, percento oplodnenia a percento plodnosti na obahnenú bahnicu.

V kontrole úžitkovosti I. stupňa bez ohľadu na plemeno chovatelia dosiahli v roku 2017 v reprodukčných ukazovateľoch nasledovné výsledky: % oplodnenia 88,2; % plodnosti 123,9 a % plodnosti na obahnenú bahnicu 140,5.

Porovnanie základných reprodukčných ukazovateľov s predchádzajúcim obdobím prinášame v grafe č. 3 a výsledky reprodukčných ukazovateľov podľa jednotlivých krajov sú uvedené v grafe č. 4.

Medzi najpočetnejšie plemeno s kombinovanou úžitkovosťou patrila v kontrolnom roku zošľachtená valaška. Pripustených bolo 11 464 kusov oviec tohto plemena, z toho 6 010 v šľachtiteľských, 688 v rozmnožovacích a 4 766 oviec v úžitkových chovoch. Z celkového počtu pripustených oviec sa v kontrolnom roku 2017 obahnilo 5 012 bahníc v ŠCH, 595 bahníc v RCH a 3 454 bahníc v ÚCH.

Plemeno oviec cigája patrilo medzi druhé najpočetnejšie plemeno s kombinovanou úžitkovosťou. Pripustených bolo 10 404 oviec, z toho 5 488 oviec v ŠCH, 884 oviec v RCH a 4 032 v ÚCH. Z celkového počtu pripustených oviec sa obahnilo celkom 7 443 bahníc, z toho v ŠCH 4 451 bahníc, v RCH 671 bahníc a v ÚCH 2 321 bahníc plemena cigája.

Z plemien oviec s mäsovou úžitkovosťou bolo v ŠCH najviac pripustených oviec plemena ille de France v počte 492 kusov a z tohto počtu sa obahnilo 429 bahníc. V RCH bolo najviac pripustených oviec plemena suffolk

Graf č.2: Vývoj počtu bahníc a chovov v kontrole úžitkovosti za obdobie rokov 2012 - 2017.

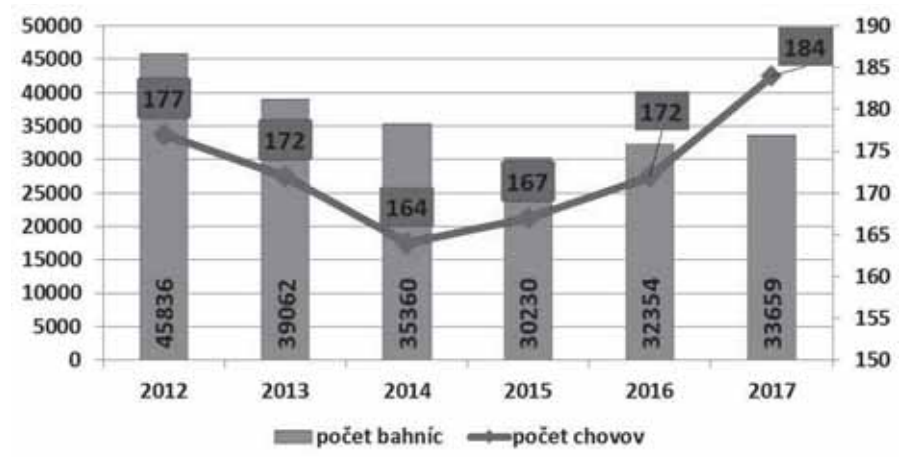

100 kusov, z ktorých sa obahnilo 68 bahníc.

Pri špecializovaných mliekových plemenách sa pri plemene lacaune pripustilo celkom 3 954 oviec, z toho v ŠCH 1 494, v RCH 688 a v ÚCH 1 772 oviec. Zo všetkých pripustených oviec sa obahnilo 3 029 bahníc, z toho v ŠCH 1 223, v RCH 543 a v ÚCH 1 263 bahníc. Pri plemene východofrízska ovca sa pripustilo v ŠCH 51 oviec a obahnilo sa 40 bahníc.

Za nové uznané národné plemeno oviec – slovenská dojná ovca bolo v šľachtiteľských chovoch pripustených celkom 3 734 oviec a z nich sa obahnilo 3 196 bahníc. Porovnanie percenta plodnosti na obahnenú bahnicu v ŠCH uvádzame v grafe č. 5 (plemená s kombinovanou úžitkovosťou) a v grafe č. 6 (mliekové a mäsové plemená).

Výsledky kontroly mliekovej úžitkovosti oviec

Plemenárske služby SR, š.p. vykonával v kontrolnom roku 2017 kontrolu mliekovej úžitkovosti oviec u 59% chovov z celkového počtu chovov zapojených do kontroly úžitkovosti. Bez ohľadu na stupeň chovu a plemeno bola v kontrolnom roku 2017 dosiahnutá mliekovú úžitkovosť na úrovni 140,44 l (obsah tuku 7,09 % a obsah bielkovín 5,74 %). V porovnaní s kontrolným rokom 2016 je zvýšenie dosiahnutej mliekovej úžitkovosti o +5,68 l (graf č. 7). Porovnanie dosiahnutej priemernej mliekovej úžitkovosti a počtu normovaných laktácií podľa krajov uvádzame v grafe č. 8. V šľachtiteľských chovoch sa vykonávala kontrola mliekovej úžitkovosti pri plemenách s kombinovanou úžitkovosťou zošľachtená valaška, cigája a pri špecializovaných mliekových plemenách lacaune, východofrízska ovca a slovenská dojná ovca (graf č. 9). Za jednotlivé plemená boli dosiahnuté nasledovné výsledky:

Plemeno zošľachtená valaška – počet normovaných laktácií 2 578, množstvo mlieka 117,27 l, obsah tuku 7,54 % a obsah bielkovín 5,79 %.

Plemeno cigája – počet normovaných laktácií 1 494, množstvo mlieka 126,99 l, obsah tuku 7,03 % a obsah bielkovín 5,81 %.

Plemeno lacaune – počet normovaných laktácií 488, množstvo mlieka 276,80 l, obsah tuku 6,53 % a obsah bielkovín 5,53 %.

Plemeno východofrízska ovca – počet normovaných laktácií 15, množstvo mlieka 234,85 l, obsah tuku 5,67 % a obsah bielkovín 4,95 %.

Plemeno slovenská dojná ovca – počet normovaných laktácií 1 167, množstvo mlieka 162,71 l, obsah tuku 7,01 % a obsah bielkovín 5,60 %.

Najlepší chovatelia v kontrole mliekovej úžitkovosti oviec

Pri vyhodnocovaní výsledkov kontroly úžitkovosti oviec je potrebné vyzdvihnúť a predstaviť aj najlepších chovateľov za kontrolu mliekovej úžitkovosti oviec podľa jednotlivých plemien.

Graf č.3: Výsledky reprodukčných ukazovateľov v rámci SR za roky 2015 - 2017.

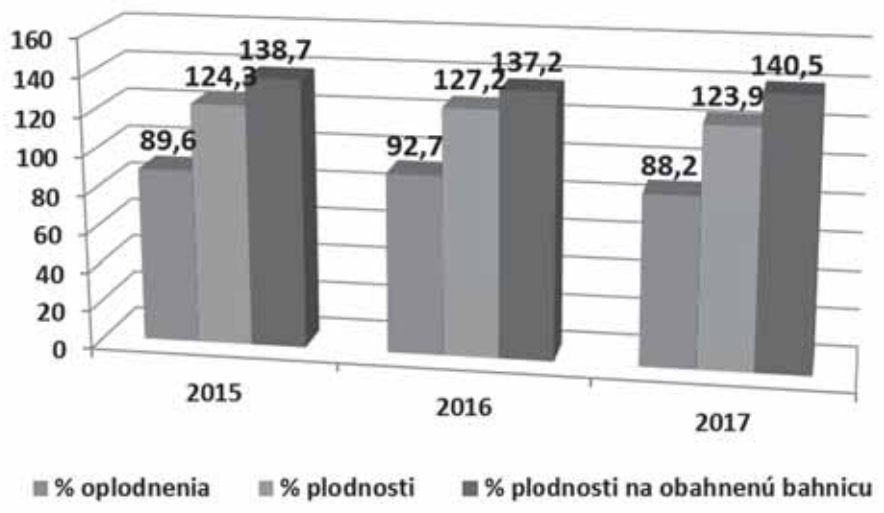

Graf č.4: Výsledky reprodukčných ukazovateľov podľa krajov za kontrolný rok 2017.

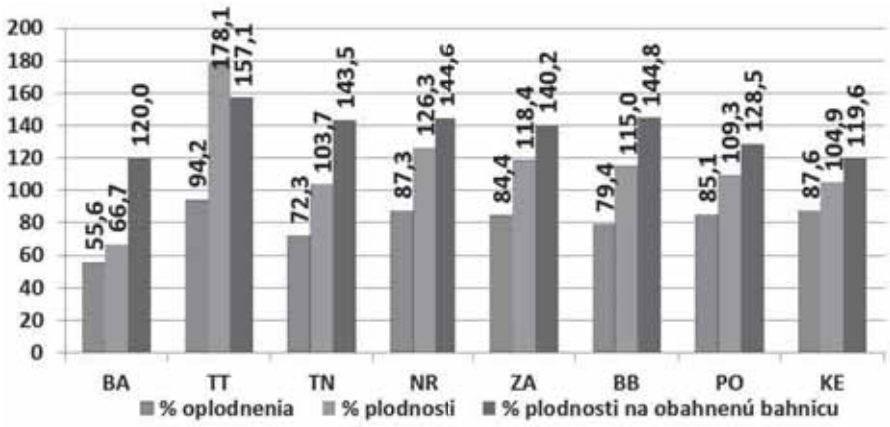

Graf č.5: Porovnanie percenta plodnosti na obahnenú bahnicu v ŠCH za plemená s kombinovanou úžitkovosťou.

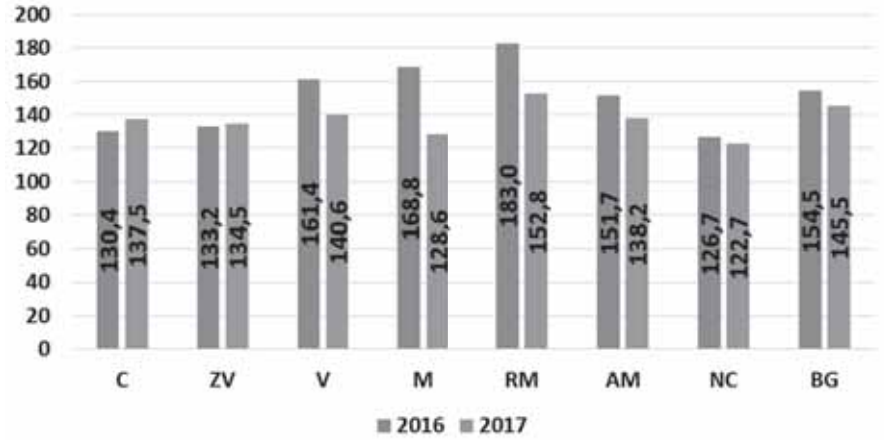

V kontrolnom roku 2017 najvyššiu mliekovú úžitkovosť za plemeno zošľachtená valaška dosiahol chovateľ ISOKMAN-trading, s. r. o. na úrovni 173,25 l mlieka (3 normované laktácie, obsah tuku 5,99 %, a obsah bielkovín 6,17 %). Na druhom mieste sa umiestnila spoločnosť Agro – Racio, s. r. o. s dosiahnutou mliekovou úžitkovosťou 158,93 l mlieka (91 normovaných laktácií, obsah tuku 7,18 % a obsah bielkovín 5,81 %). Poľnohospodárskemu družstvu Predmier patrí tretia priečka s množstvom mlieka 157,86 l pri počte 6 nor-

movaných laktácií s obsahom tuku 8,46 % a obsahom bielkovín 5,72 %.

Pri vyhodnotení chovateľov, ktorí mali nad 200 normovaných laktácií oviec, prvú priečku obsadil chovateľ NOFA-Ing. N. Fassinger s mliekovou úžitkovosťou 123,57 l (337 normovaných laktácií, obsah tuku 6,17 % a obsah bielkovín 5,26 %). Za týmto chovateľom nasleduje Poľnohospodárske družstvo Liptovské Revúce, ktoré dosiahlo pri 200 normovaných laktáciách mliekovú úžitkovosť 119,31 l (obsah tuku 7,59 % a obsah bielkovín 6,06 %). Tretia priečka patrí chovateľovi Agrourbár, s. r. o. Hrabušice s mliekovou úžitkovosťou 116,87 % (302 normovaných laktácií, obsah tuku 7,89 % a obsah bielkovín 5,73 %).

Medzi troch najlepších chovateľov s najvyššou dosiahnutou mliekovou úžitkovosťou za plemeno cigája patria: Ing. Brudňák z Koprivnice s priemerným množstvom mlieka 222,24 l pri 4 normovaných laktáciách s obsahom tuku 6,78 % a obsahom bielkovín 5,20 %. Druhú najvyššiu priemernú úžitkovosť za plemeno cigája dosiahlo PD Sklabiňa-Záborie s priemerným množstvom mlieka 193,29 l a trojicu najlepších chovateľov uzatvára PD Žemberovce s priemerným množstvom mlieka 175,22 l pri 298 normovaných laktáciách (obsah tuku 5,46 %, obsah bielkovín 5,97 %).

Graf č.6: Porovnanie percenta plodnosti na obahnenú bahnicu v ŠCH za mliekové a mäsové plemená.

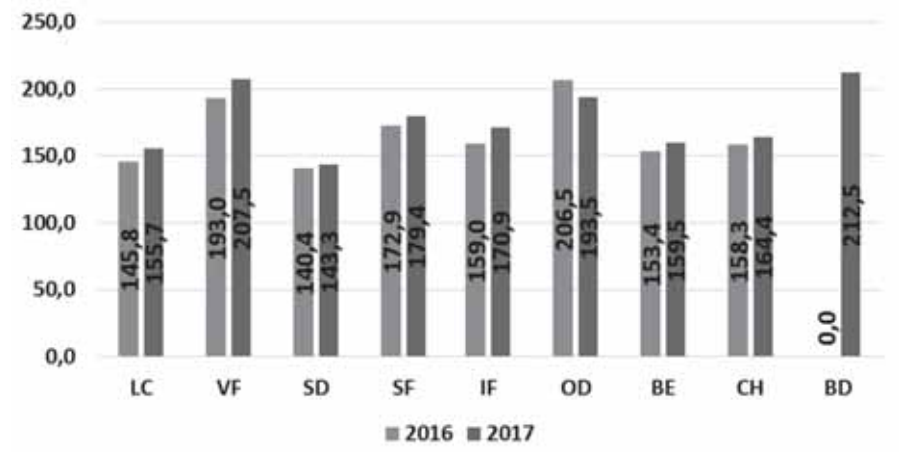

Graf č.7: Porovnanie dosiahnutej priemernej mliekovej úžitkovosti a počtu normovaných laktácií v kontrolnom roku 2017 s predchádzajúcim obdobím.

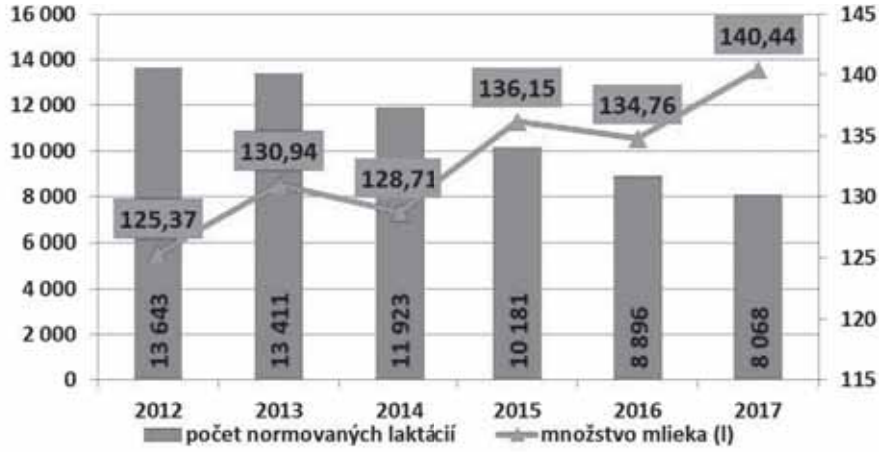

Graf č.8: Porovnanie dosiahnutej priemernej mliekovej úžitkovosti a počtu normovaných laktácií podľa krajov v kontrolnom roku 2017.

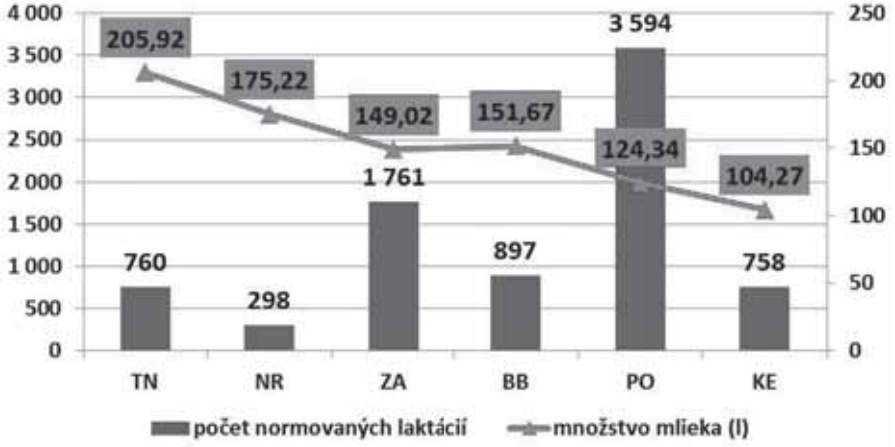

Najlepším chovateľom plemena cigája, ktorí mali nad 200 normovaných laktácií sa v kontrolnom roku stal PD Žemberovce s priemerným množstvom mlieka 175,22 l pri 298 normovaných laktáciách (obsah tuku 5,46 %, obsah bielkovín 5,97 %). Druhú najvyššiu mliekovú úžitkovosť dosiahla spoločnosť Agroekoslužby, s. r. o. Oľšavka na úrovni 106,50 % (201 normovaných laktácií, obsah tuku 7,49 % a obsah bielkovín 6,03 %).

V šľachtiteľských chovoch slovenskej dojnej ovce dosiahol najvyššiu mliekovú úžitkovosť chovateľ PD Sklabiňa-Záborie na úrovni 231,95 l (60 normovaných laktácií) pri obsahu tuku 6,91 % a obsahu bielkovín 5,62 %. Druhá priečka patrí spoločnosti Agro-Racio, s. r. o. s dosiahnutou mliekovou úžitkovosťou 227,29 l (176 normovaných laktácií, obsah tuku 7,00 %, obsah bielkovín 5,72 %). Medzi troch najlepších chovateľov patrí chovateľ SHR Ing. Peter Angelovič s priemerným množstvom mlieka 216,06 l (2 normované laktácie, obsah tuku 8,24 %, obsah bielkovín 5,94 %).

V rámci špecializovaných dojných plemien oviec dosiahol za plemeno lacaune najvyššiu mliekovú úžitkovosť chovateľ Ján Fečko, Kolbovce – 373,32 l mlieka s obsahom tuku 6,93 % a obsahom bielkovín 5,34 %. Za plemeno východofrízska ovca dosiahol najvyššiu mliekovú úžitkovosť chovateľ MVDr. Martin Hirňák, Lascov - 359,32 l mlieka (obsah tuku 6,68 % a obsah bielkovín 5,13 %).

Na základe publikovaných výsledkov kontroly úžitkovosti oviec za rok 2017 je potešiteľné konštatovať, že úžitkovosť oviec má lepšie hodnoty ako v predchádzajúcom období. Pevne veríme, že so zvyšujúcou úžitkovosťou porastie aj domáci dopyt po výrobkoch z ovčieho mlieka a jahňacine. Srdečne blahoželáme chovateľom, ktorí dosiahli výborné výsledky vo svojich chovoch a prajeme im veľa ďalších chovateľských úspechov. ❑

Ovčiar telom i dušou...

11. októbra 2018 sa na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre uskutočnila verejná inauguračná prednáška doc. RNDr. Milana Margetína, PhD., dlhoročného pracovníka NPPC - VÚŽV Nitra a SPU v Nitre. V rámci nej sa zameral na zhodnotenie aktuálnych trendov v šľachtení dojných oviec na Slovensku. Na prednáške boli, okrem študentov a predstaviteľov akademickej komunity, prítomní aj zástupcovia ZCHOK ako aj mnohí chovatelia oviec na Slovensku.

Prednáška mala vysokú odbornú úroveň, čo bolo v diskusii viackrát spomenuté.

Inauguračná komisia odporučila Vedeckej rade univerzity, aby bol docentovi Margetínovi udelený akademický titul profesor. Veríme, že v najbližšom možnom termíne (pravdepodobne jar 2019), si pán docent prevezme z rúk pána prezidenta profesorský diplom.

Profesionálna kariéra docenta Margetína bola od počiatku spätá s Výskumným ústavom ovčiarskym v Trenčíne. Po reorganizácii výskumných pracovísk na Slovensku prešiel tento ústav pod správu Výskumného ústavu živočíšnej výroby v Nitre, v rámci ktorého pán docent pracuje dodnes. Neskôr začal pôsobiť aj na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre, kde na Katedre špeciálnej zootechniky Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov gestoruje výučbu predmetov Manažment chovu oviec, Manažment a technológia chovu oviec a kôz, Chov kôz a Chov exotických párno a nepárnokopytníkov. Docent Margetín patrí medzi najuznávanejších odborníkov v chove malých prežúvavcov na Slovenku. Je členom predstavenstva ZCHOK, Šľachtiteľskej rady ZCHOK, Výberovej komisie pre chov oviec a kôz a ďalších odborných komisií. Za svoju profesionálnu kariéru bol školiteľom množstva bakalárskych, diplomových, ale aj dizertačných prác. V ostatnom období je meno budúceho pána profesora spájané predovšetkým s vyšľachtením nového národného plemena – slovenskej dojnej ovce. Vo vedeckej oblasti sa pán docent venoval predovšetkým šľachteniu oviec a kôz a kvalite ovčieho mlieka a mäsa, predovšetkým z hľadiska zloženia mastných kyselín.

Do ďalších rokov mu prajeme veľa entuziazmu a chuti do práce. V mene všetkých chovateľov oviec a kôz na Slovensku mu k významnému profesionálnemu úspechu úprimne gratulujeme. ❑

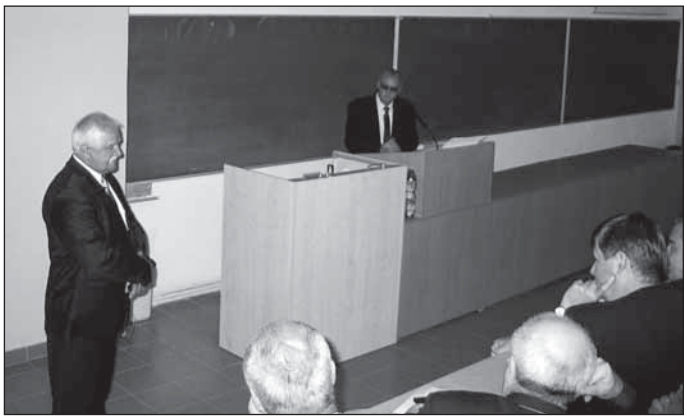

BONITÁCIE 2018

AGROKAMA Velušovce.

Agrofarma Záhorany.

Agroosivo Úsvit.

Agrosev Detva.

Agrosev Detva.

Agrourbár Hrabušice.

BONITÁCIE 2018

BLAUMONT Markušovce.

Doc. Karol Kočík.

Dávid Magna, Ponická Lehôtka.

Eliza Simon.

Farma DAR, D. Malovcová.

Farma Jašov Vrch.

DEMETER 2018

Ing. Pavol Gúgľava, Ing. Július Šutý
Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo už tradične pripravil ukončenie chovateľskej sezóny Demeter. To je každo-

TOP 2017 - plemeno cigája

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2017	Počet bahníc v PK k 01.01.2017	Index produkcie baranov
1	PD Žemberovce	402 587 135	141,2	175,2	247,4	44	898	0,049
2	AGRO-LENT s.r.o. M.Šariš	707 304 050	146,5	100,0	146,5	32	310	0,103
3	PD Mošovce	509 519 039	136,2	111,7	152,2	16	175	0,091
4	PD so sídl.v Jarovniciach, Uzovské Pekľany	708 517 309	136,2	148,7	202,5	14	474	0,030
5	OVINI, s.r.o., Banská Bystrica	609 601 111	130,1	101,1	131,5	17	204	0,083
6	PD so sídl.v Jarovniciach, Hermanovce	708 517 053	144,7	148,7	215,1	4	291	0,014
7	RD Látky	604 509 548	122,4	83,5	102,3	22	393	0,056
8	Agrodružstvo Bystré	713 505 096	139,5	118,5	165,2	5	183	0,027
9	PD SEKČOV Tulčík	707 580 305	152,9	142,0	217,2	18	241	0,075
10	AGRO RASLAVICE, s.r.o.	701 563 016	136,3	138,0	188,1	14	322	0,043

TOP 2017 - mliekové plemená oviec

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2017	Počet bahníc v PK k 01.01.2017	Index produkcie baranov
1	AGROSEV, spol. s r.o., Detva	604 704 102	LC	162,3	241,6	392,1	8	71	0,113
2	AGRO-Torysa, s.r.o.	708 719 002	LC	143,4	207,4	297,4	10	88	0,114
3	POLVITO s.r.o., Lehota pod Vtáčnikom	307 724 012	LC	147,9	329,5	487,4	28	87	0,322
4	NPPC, VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 006	LC	150,0	179,0	268,5	15	68	0,221
5	SLOVEXA PD-Kapušany s.r.o.	707 131 007	LC	164,5	243,7	400,9	34	102	0,333
6	Agrofarma spol sro, Červený Kameň	302 504 085	LC	153,1	244,7	374,6	70	603	0,116
7	PD Belá - Dulice	506 502 355	LC	149,0	308,7	460,0	8	372	0,022

TOP 2017 - mäsové plemená oviec

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Priemerný korigovaný denný prírastok [g]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2017	Počet bahníc v PK k 01.01.2017	Index produkcie baranov
1	Borbás Peter - SHR, Rimavské Janovce	609 702 101	SF	205,6	251,0	516,1	21	69	0,304
2	Ing.Šándor Július, Pleš	606 708 201	IF	178,6	265,5	474,2	29	123	0,236
3	Ing.Šándor Július, Pleš	606 708 202	SF	172,2	273,3	470,6	21	114	0,184
4	KEĽO A SYNOVIA, s.r.o., Veľké Teriakovce	609 701 043	BE	159,5	271,3	432,7	31	148	0,209
5	KEĽO A SYNOVIA, s.r.o., Veľké Teriakovce	609 701 044	IF	187,1	303,6	568,1	27	154	0,175
6	Csank Štefan SHR, Gemerské Dechtáre	609 023 041	CH	168,0	313,0	525,9	30	113	0,265
7	VPP SPU,s.r.o. Kolíňany	403 371 039	IF	155,3	305,6	474,7	14	215	0,065

TOP 2017 - syntetická populácia "slovenská dojná ovca"

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2017	Počet bahníc v PK k 01.01.2017	Index produkcie baranov
1	NPPC, VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 003	SD	148,8	163,5	243,3	32	141	0,227
2	NPPC, VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 002	SD	157,3	166,1	261,2	12	104	0,115
3	PD Sklabiňa	506 525 040	SD	129,4	232,0	300,1	15	184	0,082
4	PD Predmier, Súľov	501 508 074	SD	156,3	167,1	261,1	18	340	0,053
5	Agro - Racio s.r.o., Liptovský Mikuláš	505 700 001	SD	154,4	227,3	350,9	23	628	0,037
6	Agrofarma sro, Červený Kameň	302 504 087	SD	145,6	200,2	291,5	13	561	0,023
7	FORS AGRICOLA, s.r.o., Krásno nad Kysucou	511 012 007	SD	127,0	112,9	143,3	20	317	0,063
8	Agrodružstvo Bystré	713 505 361	SD	149,3	145,0	216,5	12	171	0,070
9	PD Rozkvet Odorín	810 522 080	SD	124,2	81,4	101,1	14	409	0,034

TOP 2017 - plemeno zošľachtená valaška

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2017	Počet bahníc v PK k 01.01.2017	Index produkcie baranov
1	AGROTRADE GROUP s.r.o., Turček	509 708 041	145,4	138,5	201,4	21	330	0,064
2	Agrofarma Baranec, s.r.o, Liptovský Ondrej	505 803 356	162,8	125,1	203,6	10	186	0,054
3	PD Liptovské Hole Kvačany	505 519 020	138,0	113,4	156,5	14	239	0,059
4	AGROURBÁR sro HRABUŠICE	810 706 368	139,8	116,9	163,4	29	364	0,080
5	NOFA-Ing.N.Fassinger	703 008 369	135,4	123,6	167,3	23	608	0,038
6	RD Klenovec	609 546 593	125,8	122,2	153,7	20	476	0,042
7	PD Liptovské Revúce	508 512 023	136,9	119,3	163,3	34	652	0,052
8	RD Klenovec	609 546 056	124,2	108,0	134,2	19	375	0,051
9	PD Važec	505 549 530	155,9	136,6	213,0	19	507	0,037
10	Agria Lipt. Ondrej, a.s., Liptovský Ondrej	505 530 018	150,4	108,6	163,3	13	423	0,031
11	PD Olšavica-Brutovce	704 521 081	122,9	96,7	118,8	20	466	0,043
12	RD "VEĽKÁ RAČA" Oščadnica	502 512 090	114,7	88,8	101,8	12	191	0,063

ročne spojené aj s oceňovaním najúspešnejších chovateľov oviec a kôz. Je tradíciou, že Demeter má putovný charakter. Tohtoročná slávnosť sa konala na Farme Kamenica, okres Sabinov.

Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2017	Index podielu triedy ER	Výsled. index
36	44	0,818	9,918
8	32	0,250	3,781
4	16	0,250	3,478
5	14	0,357	2,136
3	17	0,176	1,934
2	4	0,500	1,479
4	22	0,182	1,041
1	5	0,200	0,903
1	18	0,056	0,901
1	14	0,071	0,584

Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2017	Index podielu triedy ER	Výsled. index
5	8	0,625	27,613
6	10	0,600	20,277
3	28	0,107	16,806
4	15	0,267	15,793
4	34	0,118	15,720
11	70	0,157	6,833
4	8	0,500	4,946

Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2017	Index podielu triedy ER	Výsled. index
14	21	0,667	104,716
9	30	0,300	33,541
8	23	0,348	30,153
4	31	0,129	11,695
3	27	0,111	11,067
2	32	0,063	8,726
1	15	0,067	2,061

Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2017	Index podielu triedy ER	Výsled. index
19	34	0,559	30,855
7	12	0,583	17,583
7	15	0,467	11,418
13	18	0,722	9,984
11	23	0,478	6,147
5	14	0,357	2,412
3	20	0,150	1,356
1	12	0,083	1,266
2	14	0,143	0,494

Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2017	Index podielu triedy ER	Výsled. index
16	21	0,762	9,763
8	10	0,800	8,757
9	14	0,643	5,894
10	29	0,345	4,488
12	23	0,522	3,302
10	20	0,500	3,229
11	34	0,324	2,756
5	19	0,263	1,789
2	20	0,100	0,798
2	13	0,154	0,772
3	20	0,150	0,765
1	12	0,083	0,533

Pre hostí a chovateľov sme pripravili mimoriadne zaujímavý program. V ňom sme spojili vystúpenia predstaviteľov rezortných inštitúcií, chovateľov a aj zástupcov renomovanej poradenskej a obchodnej spoločnosti v oblasti výživy a manažmentu hospodárskych zvierat-Sk FARM Partners.

Slávnostné otvorenie podujatia zabezpečil príhovorom predseda predstavenstva ZCHOK Ing. Igor Nemčok. Následne pokračoval program podujatia so zaujímavými témami:

- Aktuálna zooveterinárna situácia v chove oviec a kôz – prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc., ústredný riaditeľ Štátnej veterinárnej a potravinovej správy
- Aktuálna situácia v chove oviec a kôz – Ing. Peter Juhász, riaditeľ odboru živočíšnej výroby, Ministerstvo
- pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
- Výsledky kontroly úžitkovosti oviec a kôz – Ing. Maroš Spišák, Plemenárske služby SR, Regionálne stredisko Prešov
- Praktický pohľad na liečbu a prevenciu krívania oviec – MVDr. Patrik Keľo, Keľo a synovia, s. r. o., Veľké Teriakovce
- Prezentácia firmy SK FARM Partners, s. r. o. – Ing. Ján Drevenák
- Administrovanie podporných schém PPA v roku 2018 s výhľadom na rok 2019 s dôrazom na sektor oviec a kôz – Ing. Juraj Kožuch, PhD., generálny riaditeľ PPA

Najlepších chovateľov a výsledky súťaže TOP prezentoval Ing. Július Šutý. Nasledovalo odovzdávanie cien pre úspešných chovateľov.

V priebehu dňa bol pre účastníkov vytvorený časový priestor na využitie bohatého pohostenia výlučne z ovčích a kozích produktov. Celé podujatie bolo sprevádzané príjemnou hudbou v podaní folklórneho súboru Javorina.

Teší nás, že účasť našich chovateľov na tomto podujatí bola vysoká. Demetera si nenechali ujsť chovatelia z celého Slovenska.

Pre účastníkov bola pripravená aj výstava oviec a kôz. Túto výstavu zabezpečili títo chovatelia:

Pavol Vyšovský, Stará Ľubovňa:

- plemenné jarky plemena VF
- plemenné jarky plemena OD
- plemenné jarky plemena C
- plemenné kozy plemena BK
- plemenné kozy plemena HK

Martina Angelovičová:

- plemenný cap plemena BU

Ing. Peter Angelovič, farma Kamenica:

- plemenné jahničky plemena SD
- plemenné jahničky plemena LC

Demeter 2018 sa zaradil medzi vydarené podujatia, ktorých organizáciou sa snažíme zabezpečiť pre chovateľov aktuálne informácie od jednotlivých rezortných inštitúcií v oblasti chovu oviec a kôz. Taktiež chceme oceniť a vyzdvihnúť prácu úspešných chovateľov oviec a kôz. Ďakujeme ministerstvu pôdohospodárstva za finančnú podporu tohto chovateľského sviatku a výstavy oviec a kôz. Tiež Farme Kamenica za spoluorganizáciu. Poďakovanie patrí aj firme SK FARM Partners za podporu a odbornú spoluprácu. To, že ovčie a kozie mäso, mliečne výrobky z ovčieho a kozieho mlieka patria do nášho jedálnička, všetkým hosťom vynikajúcim spracovaním predviedla Avalon Palace, Stará Ľubovňa.

Podmienky pre zaradenie do súťaže TOP organizovanej Zväzom chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo pri príležitosti osláv ukončenia ovčiarskej sezóny DEMETER.

- Do súťaže sú zaradené len šľachtiteľské a šľachtiteľsko-experimentálne chovy
- Vyhodnocujú sa stáda podľa menovky chovov v databáze ÚPZ Žilina, t.j. chovateľ, ktorý má evidovaných viac stád, je zaradený do súťaže s každým stádom samostatne
- Minimálna početnosť bahníc v stáde je 50 ks zapísaných do PK k 1. 1. sledovaného roku
- Sledované ukazovatele: % plodnosti na obahnenú bahnicu, produkcia mlieka (resp. korigovaný denný prírastok –u mäsových plemien), počet baranov predvedených, zaradených a zaradených v triede ER
- Pre zaradenie do súťaže musí byť produkcia stáda minimálne jeden baran zaradený do plemenitby a minimálne jeden baran zaradený do plemenitby s výslednou triedou ER
- U kôz je podmienkou výkon KMÚ minimálne 3 ks v sledovanom roku a štatút ŠCH

Pravidlá súťaže boli stanovené na základe podnetov od chovateľov a chovateľmi boli aj schválené.

Cena TOP sa udeľuje v týchto kategóriách:

- Plemeno zošľachtená valaška
- Plemeno cigája
- Plemená mäsové
- Plemená mliekové
- Plemeno slovenská dojná ovca
- Celkový víťaz TOP – ovce
- TOP - kozy ❑

TOP 2017 - celkový víťaz v kategórii chovu oviec

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Počet zaradených baranov r.2017	Bahnice žijúce v PK k 1.1.2017	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Počet predvedených baranov v r.2017	Index podielu triedy ER	Výsled. index
1.	Borbás Peter - SHR, Rimavské Janovce	609 702 101	SF	21	69	0,304	14	21	0,667	0,203
2.	NPPC, VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 003	SD	32	141	0,227	19	34	0,559	0,127
3.	AGROSEV, spol. s r.o., Detva	604 704 102	LC	8	71	0,113	5	8	0,625	0,071
4.	AGROTRADE GROUP s.r.o., Turček	509 708 041	ZV	21	330	0,064	16	21	0,762	0,049
5.	PD Žemberovce	402 587 135	C	44	898	0,049	36	44	0,818	0,040

Pre stanovenie TOP 2017 boli použité podklady prevzaté z databázy PS SR š.p. Bratislava, ÚPZ Žilina

TOP 2017 - Kozy

Por.	Názov chovu	Plemeno	Počet pripustených kôz	Percento plodnosti na okotenú kozu	Počet kôz v KÚ mlieka	Produkcia mlieka [kg]	Výsledný index
1	Farma Noe, Dolné Janíky	AN	7	242,9	4	1458,2	3542,0
2	Farma Jašov Vrch, Klokoč	AN	7	285,7	3	1058,7	3024,7
3	Ing.M.MULARČÍKOVÁ-HELPEC, Prešov	BK	8	212,5	8	1082,2	2299,7
4	Ing.Daniela Struckelová CSc., Zemplínska Teplica	BK	8	200,0	7	938,3	1876,5
5	Ing.Jozef Kováč,Žarnovica-Huta, Žarnovica	BK	8	214,3	5	707,2	1515,5
6	PD Mestečko - Dubková	BK	80	131,5	30	443,8	583,6
7	ÁBEL PLUS s.r.o., Podvysoká	BK	571	128,9	146	423,5	545,9

DEMETER 2018

DEMETER 2018

DEMETER 2018

DEMETER 2018

Chov oviec je poslaním a životnou cestou dvoch bratov

Bratia Pavel a Martin Demeterovci z Jasenia sú chovateľmi oviec v obci Jasenie, ktorá je nízkotatranskou obcou s nadmorskou výškou 507 m n. m. V súčasnosti realizujú šľachtiteľský chov plemena lacaune, úžitkový chov plemena lacaune a krížencov plemena lacaune so zošľachtenou valaškou. Spolu chovajú 330 ks oviec, 200 ks bahníc, 60 ks jariek a 60 ks jahničiek. Okrem toho chovajú plemenné barany a aukčné baránky. Ich chov je realizovaný na troch farmách.

Ing.Ján Turčan,PhD.

Demeterovci pochádzajú zo starej bačovskej rodiny, kde sa bačovaniu venoval starý otec Martin a jeho synovia Ondrej, Domimik a Martin. Keď som sa Martina opýtal, ako by opísal svojho starého otca, tak som si vypočul prekrásnu charakteristiku, citujem: „Starý otec bol tvrdý chlap, veľký, vyrastený - rozumieš a chlapcov odmalička viedol k bačovstvu". Po smrti starého otca Martina sa všetci chlapci začali venovať bačovstvu, ako hovorí Martin, „krútili sa na Horehroní". Najprv boli spolu na salašoch v Dolnej Lehote a Hornej Lehote. Neskôr sa rozdelili, ich otec bol v Dolnej lehote, Ondrej bol 40 rokov v Brezne a Dominik bol bačom na Štátnom majetku Podbrezová. Martin a Paľko sa narodili do bačovskej rodiny Martina, v ktorej sa narodili šiesti bratia a jedna sestra. Už od malička vyrastali v prostredí, kde boli ovce súčasťou ich života od rána do večera (doma chovali 60 ks vlastných oviec). Ako povedal Martin: „Odmalička sme chodili hrabať a jahňatá pásť- poďme. Ako sme prišli zo školy žiadnuo učenia, tašku položiť a odchod pohrabať a tak". Možno najviac si ich užili, keď prázdninovali na salaši počas letných prázdnin na holiach, i keď zimné kotenie bolo tiež u nich obsiahnuté. Po takomto detstve môžu nastať len dve možnosti: potomkovia pokračujú v tradícii - v tomto prípade - bačovstve alebo už nechcú pokračovať v tom, čomu sa venovali ich rodičia. Druhý prípad je v súčasnosti fenoménom takmer všetkých rodinných fariem na Slovensku (aj u bratov Demeterovcov nie je zatiaľ pokračovateľ do budúcnosti). Bratia Martin a Paľko Demeterovci sa rozhodli, že budú pokračovať v rodinnej tradícii a budú sa venovať chovu oviec, ale poviem to opäť výrokom Martina: „Ako sme sa poženili každý mal ovečky".

Martin sa chytil strihať ovce, a tak chodil na strihačku po Horehroní, po južnom Slovensku, ale aj Španielsku. Avšak pôvodné povolania majú úplne z iného súdka: Paľko sa vyučil za vodoinštalatéra a zamestnanl sa v Železiarňach Podbrezová, a. s., Martin za elekrikára a dlhé roky pôsobil v Petrocheme Dubovej, a. s.

Popri práci chovali ovce naďalej, až dozrel čas, kedy sa rozhodli, že prácu vo fabrikách zanechajú, a budú sa naplno venovať chovu oviec. Chovali plemeno zošľachtená valaška, ale príchodom nových dojných plemien na Slovensko sa rozhodli, že skúsia svoje plemeno prekrížiť plemenom lacaune, ktoré pochádzalo z Francúzska. Nakúpili plemenné barany a plemenné bahnice od chovateľov zo Slovenska, ktorí sa už tomuto plemenu venovali dávnejšie, a to hlavne v okolí Martina. U tejto skupiny zvierat začali vykonávať kontrolu úžitkovosti. V roku 2009 sa stali rozmnožovacím chovom plemena lacaune a v roku 2011 sa stali šľachtiteľských chovom. Na základe výsledkov z Plemenárskeho informačného systému v rokoch 2009 – 2017 sa ich mlieková úžitkovosť pohybovala v rozmedzí od 220 litrov do 330 litrov, kde najväčšia úžitkovosť bolo dosiahnutá v roku 2015. V kontrolnom roku 2016/2017 dosiahli v šľachtiteľskom chove 177 % plodnosť. Prioritou bratov Demeterovcov je krmovinová základňa založená na kvalitnom objemovom krmive zloženom zo sena a trávnej senáže. Jadrové krmivá sa skladajú zo pšenice, jačmeňa a ovsa, kukurica sa skrmuje zošrotovaná, ale aj celá. Veľmi významným doplnkom pre bahnice je jadrová zmes BAK, pre jahňatá ČOJ-1, resp. ČOJ-2. Popri tom sa venujú aj skvalitňovaniu svojich pastiev presievaním ďatelino-trávnych miešaniek. Produktom ich práce je výroba ovčieho hrudkového syra určeného na ďalšie spracovanie v bryndziarni, produkcia aukčných baránkov a jatočných jahniat na Veľkú noc.

Mnoho z Vás čitateľov sa zamyslí nad tým, čo také zaujímavé je na týchto bratoch. Odpoveďou je ich vzťah ku chovaným zvieratám. Ale poďme po poriadku. Pri návšteve ich farmy nehľadajte žiadnu horskú romantiku, kde stojí koliba uprostred rozkvitnutej lúky, pri kolibe sú dve borovice, popri kolibe tečie horský potok a z diaľky sa lesknú umyté medené kotle. Ich farmy sú pri rodinnom dome Paľka Demetera, ktoré sú tvorené hospodárskymi budovami a ovčínom. Pri ich návšteve ako prvé stretnete border kólie, ktoré okolo Vás krúžia, ale neublížia. V spoločnom spolunažívaní so psíkmi je na dvore hydina od malých kuriat, sliepok až po morky. Keď prídete s malými deťmi, tak už po príchode strávite s touto partiou pár minút. Ako sa blížite bližšie k domu, tak Vás privíta buď Paľko alebo Martin, podľa toho kto má službu. V prípade, že zvieratá sú doma nasleduje exkurzia do ovčína. Tam vidíte bahnice, jarky, plemenné barany a baránky určené na aukčný trh. V maštali je, ale samozrejme najkrajšie obdobie kotenia jahniat. Začína niekedy v polovici decembra - je úžasné, keď vidíte starostlivosť matiek o svoje potomstvo. Je to celodenná starostlivosť bez chvíľky oddychu. Vždy, keď prídete s bratmi Demeterovcami do ovčína jeden z nich chytí nejaké jahňa do rúk a hladká ho. Všetky zvieratá po príchode do ovčína idú k nim. Pri našich inšpekčných kontrolách bolo zaujímavé aj to, že pri kontrole označovania plemenných baranov ušnými značkami každý baran na pastve po zakričaní jeho menom, ktoré mu ony dali, prišiel k nám a mohli sme si obrazne povedané robiť s ním čo chceme. Ich práca má okrem iného aj sociálny rozmer, a v tom, že pre ich pastierovi poskytujú domov celoročne, keďže ide o človeka bez strechy nad hlavou.

Už bezmála 20 rokov vykonávam kontrolnú činnosť oviec, ale s takýmto vzťahom ku zvieratám som sa nikde nestretol. Keď som sa s bratmi Demeterovcami rozprával o skúsenostiach s chovaním tohoto plemena, dozvedel som sa veľa zaujímavostí, a to: plemeno lacaune nemá problém s pasením v tejto nadmorskej výške, čo je ale dôležité, musí byť kvalitnejšia pastva rastlinnou skladbou, a ako hovorí Paľko: „ Pasenie systémom - kľud a pomaly, ovce nedávať do hrči, lebo ihneď zaľahnú a nepasú sa“. Veľmi dôležitá je starostlivosť o paznechty, ktorú oni vykonávajú každodenne. Dôvodom je podľa nich rýchly rast paznechtov a vyššia váha zvieraťa. Podľa ich skúseností paznechty dorastú do dvoch mesiacov, a preto je potrebné ošetrovanie vykonávať pravidelne a snažiť sa využívať pri tomto probléme čo najmenej veterinárneho lekára, lebo toto nie je cesta.

Podľa skúseností Martina zo strihačiek v Španielsku je dôležité aj nastavenie pripúšťania tak, aby sa zvieratá narodili 5 až 6 týždňov pred Veľkou nocou, a teda na odovzdanie do Talianska by išli 4-týždňové. U nich 4-týždňové jahňatá dosahujú hmotnosť 9 a viac kilogramov. Dôvodom je viac nadojeného mlieka za sezónu, keďže sa neodovzdávajú jahňatá 3-mesačné. Podľa ich názoru bahnica po 3- mesačnom cicaní stráca veľké množstvo mlieka, a tým sa jej potenciál nevyužije.

Každý rok sa bratia Demeterovci zúčastňujú súťaže vo varení baraních hrč, ktorá je každoročne organizovaná v obci Jasenie. Taktiež organizujú aj ukončenie ovčiarskej sezóny, teda „Demetera“ (tu sa vždy zamýšľam odkiaľ mali ich predkovia toto priezvisko). Tieto dve akcie sú pre ich rodiny skalopevne ukotvené v ich každoročnom kalendári. Stretne sa na nich veľké množstvo ľudí. Od baraních hrč sa stretnete s baraním perkeltom, kysnutými sladkými a slanými koláčmi, ale býva aj jadranská torta ich sestry Marty. Čím väčší počet ľudí okolo nich je, tým sa cítia lepšie a šťastnejšie.

Záverom možno povedať, že aj títo bratia svojim vzťahom ku ovciam ukazujú, že aj na Slovensku v chove oviec nie je všetko stratené, že existujú ľudia, ktorí to chcú robiť ďalej a zachovať tak bačovské tradície a zvyky. Ak takýto ľudia v ovčiarstve nebudú, bude to veľký problém, lebo chov oviec je potrebné brať ako poslanie. Vždy, keď sa vraciam do detstva a rozmýšľam, čo si pamätám, nejeden krát sa mi myšlienky zastavia práve pri obraze rozpasených oviec na rozkvitnutých lúkach obkolesených našou nízkotatranskou prírodou.

Neviem prečo, ale stále sa mi spája s existenciou oviec jeden výrok Einsteina, a to: " Päť rokov po smrti poslednej včely zahynie aj naša planéta. Nemohli by sme to povedať aj oviec, milí čitatelia?“

Autorka fotografií: Andrea Pániková

„Aby vlk bol sýty aj ovca ostala celá“

Viac ako 80% oviec chovaných na Slovensku sa chová v oblastiach kde sa vyskytujú veľké šelmy (medveď hnedý (Ursus arctos) alebo vlk dravý (Canis lupus). Tu sa denne ponúka veľa možnosti ku vzájomnému kontaktu a veľmi často ide o kontakty v prirodzenom (domácom) prostredí vlka či medveďa. Výskyt veľkých šeliem a hospodárskych zvierat v rovnakých teritóriách vždy spôsobovalo a aj vždy bude spôsobovať konflikty. Preto je efektívna ochrana majetku ľudí jedným z najdôležitejších aspektov zlepšenia koexistencie a zároveň vytvára predpoklady pre zachovanie zdravých populácií vrcholových predátorov.

RNDr. Jana Margetínová
NPPC - VÚŽV Nitra – ÚH Trenčianska Teplá

Podľa dostupných údajov najväčšie škody na hospodárskych zvieratách na našom území má na svedomí vlk. Ako vrcholový predátor nemá okrem človeka prirodzeného nepriateľa. Obýva prevažne súvislé lesné oblasti, ale dokáže prekonávať veľké vzdialenosti a prežije aj v oblasti bez vegetačnej pokrývky. Pôvodne žil v celej Euroázii a Severnej Amerike. V dôsledku prenasledovania bol však v mnohých krajinách postupne vyhubený. Ľudia sa časom spamätali a mnohé európske krajiny už dnes poskytujú vlkovi zvýšenú zákonnú ochranu. Podľa doterajších metód sčítavania, ktoré robia viaceré mimovládne organizácie, univerzity ako aj Štátna ochrana prírody SR (ŠOP SR) a zároveň podľa zdrojov z oblasti lesníctva a poľovníctva, žije v súčasnosti na území Slovenska od 400 (ŠOP) do takmer 2600 (lesníci a poľovníci) vlkov. Je to chaos, v ktorom sa bežný človek ťažko orientuje, prípadne sa nezorientuje vôbec. Presné počty by mali byť známe po ukončení projektu „Veľké šelmy 2“, v rámci ktorého by v priebehu tohoto roka (2018) mala ŠOP SR zberať trus, moč, srsť a tkanivové vzorky z uhynutých jedincov. Súčasťou projektu je aj realizácia aktivít zameraných na telemetrické sledovanie veľkých šeliem, ktoré predstavuje špecifickú metódu monitoringu. Jedince sa pri nej odchytia, uspia a označia GPS satelitným telemetrickým vysielačom. Dozvieme sa tiež, ako veľmi činnosť človeka ovplyvňuje izoláciu vlkov a následne ich genetiku. Analýza DNA by mala ukázať, či sa vlci na našom území krížia so psami. Z telemetrických obojkov získajú odborníci v rámci projektu množstvo dôležitých údajov o živote šelmy, o veľkosti a využívaní územia, o migrácií (presunov v krajine) najmä v súvislosti s frekventovanými cestami či železnicami... Počkajme si na výsledky.

Slovenské vlky patria k jedným z najväčších v Európe. Dospelé samce dosahujú hmotnosť do 65 kg, vlčice sú menšieho vzrastu a asi o 20% ľahšie. Sú prísne teritoriálne. Hranice územia si udržiavajú pomocou pachových značiek, hrabaním zeme, niekedy aj strážením a zavýjaním. Zavýjanie je prejavom udržiavania rodinných vzťahov, zvolávaním svorky ale aj rituálom pred začiatkom lovu. Prirodzene žijú vo svorke s veľmi prísnym hierarchickým usporiadaním. Na čele svorky je alfa pár. Sú to vlk a vlčica, ktorým sú podriadení ostatní členovia a ktorí ako jediný majú právo na potomstvo. Pária sa od januára do polovice marca a počet mláďat vo svorke zvyčajne obmedzia na jeden vrh do roka. Po 9 týždňoch od oplodnenia vlčica vrhá 4-8 vĺčat, z ktorých sa iba máloktorému podarí dospieť (hlad, choroby), mnohé neprežijú ani svoju prvú zimu. Už od augusta mláďatá lovia vo svorke. Vlci sú výborní a často bezhranične trpezliví rodičia. Potomstvo vychovávajú veľmi prísne. Výchova zahŕňa na jednej strane hry dospelých s mláďatami, na druhej strane reakcie na správanie sa vĺčat - hryznutie mláďaťa, hryznutie s hrozbou, chytenie vĺčaťa a tlačenie k zemi, trasenie za šiju, ignorácia. Po dosiahnutí dospelosti sa mladí vlci musia rozhodnúť. Buď zostanú podriadení v rodnej svorke, alebo odídu na nové teritória, kde si založia vlastné rodiny. Ak nedokážu založiť rodinu, stávajú sa vlkmi samotármi, ktorí narobia niekedy viac škody najmä tam, kde majú možnosť ľahšej obživy (salaše, poľnohospodárske družstvá, lesnícke samoty). Ulovením jedinca z alfa páru, dochádza k rozbitiu svorky. Hierarchia padne, dochádza k pareniu podradených samcov a samíc. Svorka sa „nekontrolovane“ rozrastá a musí sa osamostatniť oveľa väčší počet jedincov.

Premyslená stratégia lovu

Vlk dravý (Canis lupus) je mäsožravec. Sem tam tráva a nejaké to ovocie mu slúžia iba ako doplnok potravy. Naraz dokáže zožrať takmer 5 kg čerstvého mäsa, za celý deň aj 10 kg. Na druhej strane v čase núdze vydrží o hlade aj niekoľko týždňov. Je to výborný lovec s dokonale

vyvinutým čuchom a sluchom, ktoré sú výhodou najmä v lesných porastoch. Za dobrých poveternostných podmienok dokáže zavetriť korisť na vzdialenosť niekoľkých kilometrov. V otvorených planinách dokáže využiť aj zrak. Má obmedzené farebné videnie, ale v oblasti šedých odtieňov rozlišuje oveľa lepšie ako my. Pre vlka to znamená lepšie nočné videnie. Pri love dokáže veľmi dobre zachytiť aj nepatrný pohyb. Druhové zloženie potravy závisí od miestnej ponuky a tú ovplyvňuje sezóna. V závislosti od podmienok si pochutí od drobných cicavcov dokonca až po bizóna (výnimočne). V oblasti Karpát sú v jeho jedálničku najmä jelene, srnce a divé svine, prípadne túlavé psy. Ak sa podarí, a stádo nie je dostatočne zabezpečené, aj ovečka mu dobre padne.

Je plachý ale veľmi inteligentný. Za normálnych okolností sa človeku vyhýba a pri love je veľmi obozretný. I keď je silný a schopný zabiť i niekoľkonásobne väčšiu a ťažšiu korisť ako je on sám, zbytočne neriskuje. Akékoľvek poranenie pre neho môže znamenať život ohrozujúci handicap a vylúčenie zo svorky. Stratégia a taktika lovu je veľmi efektívna. Vyhliadnutú korisť dlho testuje (vyberá si slabé, zranené. jedince). Ak treba, je schopný ju prenasledovať aj niekoľko kilometrov kým zaútočí. Pri love sa jeden alebo viacero vlkov priblíži ku koristi aby na seba upútali pozornosť. Zvyšok svorky zatiaľ stádo obkľúči, vyvolá paniku a prinúti k behu. Z bežiaceho stáda si vyberú jedinca, ktorý sa správa odlišne netypicky, oddelia ho od stáda, uštvú a strhnú na zem. Pri štvanici dokážu krátkodobo bežať rýchlosťou až 60 km/h. Aby si vysoké tempo udržali dlhší čas, bežia za korisťou v rade a striedajú sa. Korisť usmrtia prehryznutím hrdla. Energiu vydanú pri love vlk musí nahradiť z uloveného mäsa. Preto pri love hodnotí aj veľkosť potenciálnej koristi. Kalórie z veľmi malej koristi mu nedokážu nahradiť vydanú energiu, takže napr. lov hlodavcov je pre neho neefektívny. Pre celú svorku je výhodné uloviť srnčiu zver. Ideálnou korisťou pre vlka je ovca. Stádový efekt oviec mu uľahčí priebeh lovu a jej bezbrannosť ľahké strhnutie a usmrtenie. Na pasienku ovce zostávajú určitý čas na jednom mieste. Ak ich vlk objaví raz, vráti sa opäť a opäť. Tento zvyk si vypestuje alebo ho odpozoruje od ostatných členov svorky. Každá svorka má svoje naučené potravné zvyky, ktoré závisia aj od potravnej ponuky a môžu byť veľmi odlišné. Známe sú prípady napr. z Poľska a Bieloruska, keď sa pravidelnou korisťou svorky stali vyhladované túlavé psy z okolitých obcí. Členovia inej svorky sa nebáli chodiť priamo do dedín a strhávať teľatá.

Život vo svorke je na jednej strane výhodou pri love, na druhej strane – čím viac lovcov, tým menej mäsa pre každého. Z tohoto pohľadu sa početnejšia svorka zdá byť nevýhodnou. Vlkmi ulovená korisť je však vyhľadávaným zdrojom potravy pre ďalšie predátory (líška, kuna, krkavec, medveď...). Jeden vlk tak môže prísť až o dve tretiny koristi, 10 vlkov asi o 10%. Prebytky však potrebuje pre svoje potomstvo a príbuzných, preto z tohoto pohľadu je početnejšia svorka pre vlka výhodnejšia (menej sa ujde mrchožrútom).

Vo svojom teritóriu má vlk dokonalý prehľad. Vie, kde sa pohybuje raticová zver, pozná chodníčky a skratky, ale má zmapované aj okolie ľudských sídiel a pozná naše pravidelne sa opakujúce aktivity. Ak v oblasti trvalého výskytu vlka povie pastier, že má od vlkov pokoj, to neznamená, že tam nie sú. Môže to znamenať, že vedia ako to na salaši vyzerá a že sa im neoplatí riskovať. Naopak, chovateľ, ktorý uhynuté zvieratá vyhadzuje v okolí farmy či košiara, priláka predátorov zo širokého okolia ku svojim stádam a vlastne „ich sám naučí" kde prídu ľahko k potrave. Návyk na mäso domácich zvierat si už predátor vypestuje veľmi rýchlo. Tak chovateľ ľahko urobí zo svojho chovu reštauráciu pre medvede, či vlky. Šelmy budú vďačné a prídu zas a zas. Naviac - úspešný útok na domáce zvieratá „dnes",znamená zvýšené riziko v nasledujúcom období. V oblastiach trvalého výskytu veľkých šeliem sú škody na domácich zvieratách častejšie ale nie pravidelné. Do veľkej miery sú závislé od dostatku prirodzenej potravy, najmä od početnosti voľne žijúcich kopytníkov. Útoky vlkov na ovčie stáda sa zvyšujú v oblastiach s úbytkom pôvodných druhov koristi. Kritické je obdobie od jari do neskorej jesene, keď musia uživiť seba aj vĺčatá a učia ich loviť.

Môžu vedľa seba v pokoji žiť ovce a vlky?

Niektorí ľudia sú presvedčení, že áno. Patrí medzi nich aj švajčiarsky vedec Jean-Marc Landry, biológ a etológ (špecialista na vlkov), podľa ktorého pastierstvo – svojim spôsobom ohrozený spôsob chovu a vlk – reálne ohrozený druh, nie sú nepriateľmi. Podľa jeho slov sú to skôr „smutní spoločníci v nešťastí". Landry robí všetko preto, aby sa takéto spolužitie stalo realitou. Pred niekoľkými rokmi založil vo Valais (juhozápad Švajčiarska) nadáciu, ktorej cieľom je vypracovať vhodné metódy/riešenia ochrany stád pred predátormi a zaviesť ich do praxe. Novou ochrannou technikou je napríklad tzv. „odpudivý" obojok, ktorý dokáže merať stres oviec a vyslať proti vlkovi „desivý stimul", čím ho naučí mať sa na pozore pred ovcou/dobytkom. Čo je podstatou takého obojku. Švajčiarski vedci pod vedením Landryho pomocou zdravotníckych prístrojov merali ovciam pulz a zaznamenali okamžitý nárast srdcovej činnosti, ak sa k stádu priblížili cudzie

psy. To ich priviedlo na myšlienku, že ak by tieto zmeny zaznamenal výstražný systém, mohol by chovateľa informovať o hroziacom nebezpečenstve. Ako vhodnú alternatívu skúšajú obranný obojok pre ovce, ktorý by v stave núdze vystrekoval sprej, prípadne vydával zvukový signál. Tento, na pohľad sci-fi nápad, by podľa biológa Landryho mohol slúžiť najmä majiteľom malých stád bez ovčiarskeho psa.

Strážne psy

Jednou z možností ochrany stáda oviec od veľkých šeliem je prítomnosť veľkých strážnych psov, ktoré budú na pastve voľne so stádom. Ide o plemená ako sú slovenský čuvač, kaukazský pastiersky pes a stredoázijský pastiersky pes. V rokoch 2013 až 2015 bolo v rámci spoločného slovensko-nórskeho výskumného programu opakovane dokázané, že prítomnosť veľkých psov do veľkej miery odrádza veľké šelmy od útoku. Rozhodujúcim predpokladom úspechu je však dobrá výchova týchto psov. Musia byť spoľahlivé, ochranárske, viazané na stádo. Takéto psy musia byť vychovávané spolu s ovcami a pripravované na strážnu službu po dosiahnutí dospelosti.

V rovnakom duchu sa na našom území už v roku 2000 začal realizovať projekt „Ochrana oviec a záchrana veľkých šeliem“, v rámci ktorého sa skúšali a zavádzali preventívne metódy ochrany čried, predovšetkým využívaním pastierskych strážnych psov. Cieľom bolo obnovenie tradície používania pastierskych psov na Slovensku, keď sa psy môžu voľne pohybovať a sú dobre naviazané na ovce. Súčasťou projektu bolo aj spracovanie a vyhodnotenie škôd na ovciach spôsobených veľkými šelmami (2001 – 2003). Výsledky projektu potvrdili, že správne používanie pastierskych strážnych psov v kombinácii s použitím kvalitných elektrických oplôtkov dokáže výrazne zredukovať straty oviec spôsobených šelmami, predovšetkým vlkom. Maximálne straty na jednom salaši v prípade používania psov v rámci projektu bolo 5 oviec, pričom na salašoch, kde psy neboli použité to bolo až 66 oviec.

Ak má chovateľ investovať do strážneho psa, mal by to byť „pán“ pes a nemal by byť uviazaný. Brechajúci uviazaný pes možno naženie strach ľuďom, ale nie vlkovi. Sú dokumentované prípady, keď vlk ťahal ovcu z košiara úzkym priestorom pomedzi dvoma psami na reťazi, úplne ich ignorujúc. Dokonca sa stalo, že vlky zabili a zožrali aj uviazaného psa. Pes, ktorý od šteňaťa spáva a je vychovávaný pri ovciach sa cíti ako súčasť stáda a chráni ho. Ak sú ovce v noci na salašoch dobre chránené, bežne sa stáva, že si vlky prídu po ovcu aj za bieleho dňa na pašu. Pes malého vzrastu, i keď dobre vychovaný, pri zavracaní oviec urobí kus dobrej roboty, ale pred šelmami ich neubráni. Veľký pes sa snaží šelmu odohnať. Keď sa cíti veľmi ohrozený, stiahne sa medzi ovce, čo šelmu zneistí. Nevie, čo ju v stáde čaká. Dva až tri dobré strážne psy stačia na to, aby votrelcovi príchod na salaš poriadne znepríjemnili.

Fladry a turbo fladry

Na základe nočných pozorovaní správania sa vlka bolo zistené, že dokážu prejsť cez spodnú časť plota alebo ho podlezú. Problém sa väčšinou vyriešil pridaním drôtu v spodnej časti pletiva. Odborníci vo viacerých krajinách (napr. Poľsko, Francúzsko, USA, Mexiko...) však pracujú na systéme plastových pásikov pripojených k drôtu (tzv. Fladry). Ide o jednoduchý ale účinný spôsobom ochrany stád. Okrem toho, že je lacný, dá sa aj rýchlo inštalovať a premiestniť podľa potreby. A pretože vlci sú nervózni z cudzích prvkov vo svojom okolí a obávajú sa vizuálnych bariér, ktoré u nich vyvolávajú pocit nebezpečia, zostávajú v bezpečnej vzdialenosti. Podľa viacerých autorov, však takéto „obyčajné“ fladry, zvyčajne pripevnené na oplotenie/ohrady, fungujú voči vlkom asi 60 – 90 dní. Potom pochopia, že pre nich nepredstavujú nebezpečie.

Na viacerých farmách USA a Mexika boli na ochranu stád úspešne odskúšané a využité elektrické turbo fladry. Ako to funguje. Fladry sú červené vlajky v pravidelných intervaloch pripevnené na drôte okolo pasienkov. Vytvárajú „plot“ vo výške kolien dospelého človeka, vo výške vlčieho nosa. Keď si vlci po čase uvedomia, že vlajúce „obyčajné“ fladry pre nich nie sú hrozbou, priblížia sa, dotknú sa drôtu pod prúdom a dostanú šok. To je pre nich dostatočná skúsenosť. Štúdie dokázali, že po skúsenosti s elektrickými fladrami, mali vlci rešpekt aj pred obyčajnými a vyhýbali sa im. Aj táto metóda by mohla byť vhodným riešením najmä pre malé stáda, ktoré nemajú psa. „Elektrické“ fladry však už nemôžeme považovať za lacnú záležitosť.

Plastové fladry odskúšali aj vo Francúzsku a zistili, že materiál z ktorého boli pásiky vyrobené nebol odolný proti poveternostným podmienkam. Fladry sa po zime rozpadávali, plastové kúsky mohli ovce zožrať a boli preto nebezpečné. Viac sa im osvedčili látkové podľa vzoru amerických fladier, ktoré si teraz sami vyrábajú špeciálne z nepremokavej tkaniny odolnej voči poveternostným vplyvom.

Biofence

V posledných rokoch odborníci v zahraničí intenzívne riešia nový spôsob, ako ochrániť hospodárske zvieratá pred útokmi vlkov – tzv. biofence = bioohrada, bioplot. Podstatou techniky je prirodzená vlastnosť psovitých šeliem udržiavať si hranice vlastného teritória pomocou pachových značiek a zabrániť vnútrodruhovým konfliktom. Ako to funguje - okolo oblasti, ktorá potrebuje ochranu pred útokmi vlkov (napr. okolo farmy), je rozmiestnená neviditeľná pachová bariéra z vlčích vzoriek (moč, trus...). Vlci, ktorí prichádzajú do styku s pachom iného vlka alebo skupiny vlkov prirodzene váhajú, či vstúpiť na dané územie a väčšinou neprekročia hranice pachovej ohrady. Tak to funguje, ale nie vždy. Táto technika vznikla v Afrike na ochranu dedín pred divými psami a mala výborné výsledky. Ale napr. v Amerike (2010) bola použitá so zmiešanými výsledkami, keď dve z troch vlčích svoriek boli úspešne odradené od útokov na dobytok. Celý proces je veľmi zložitý, ovplyvnený nespočetnými faktormi. Výskumné štúdie riešia - náročné získavanie vzoriek divo žijúcich vlkov; sezónnosť a pridružené úrovne feromónov; náročnú obnovu pachových značiek; reakciu dominantných vlkov; návyk vlkov na dlhodobo rovnaký pach značky; možnosť zníženej averzie vlkov voči biofence, vzhľadom na chýbajúce vizuálne a sluchové znamenia, ktoré by im naznačovali prítomnosť ďalšej svorky... Odborníci potrebujú „vychytať“ nepriaznivé či rušivé vplyvy. Technika však dáva chovateľom novú nádej.

Je v našom záujme „aby vlk bol sýty aj ovca ostala celá“. Je v záujme človeka aj budúcnosti vlka, aby sme našli vhodný spôsob ochrany ovčích stád, aby sa ovce pre veľké šelmy stali nedostupným alebo aspoň problémovým zdrojom získavania potravy.

Použitá literatúra u autora.

Ministri EÚ pre poľnohospodárstvo rokovali o podpore vidieckych oblastí a výroby kvalitných potravín

Viedeň/Schloss Hof, 25. september 2018 - Budúcnosť životaschopných vidieckych oblastí a kvalitnej potravinovej výroby v Európskej únii, to bol hlavný bod rokovania ministrov EÚ pre poľnohospodárstvo a rybolov v rakúskom Schloss Hofe.

„Ak chceme udržať konkurencieschopné poľnohospodárstvo v Európskej únii, nezaobíde sa to bez podpory mladých farmárov, investícií, diverzifikácie fariem a tiež občianskej a technickej vybavenosti vidieka a zavádzania moderných inovatívnych technológií vo veľkovýrobe. To ide ruka v ruke s dobre nastaveným systémom základných platieb a navýšením rozpočtu v druhom pilieri Spoločnej poľnohospodárskej politiky (CAP)," uviedla vo svojom vystúpení Gabriela Matečná podpredsedníčka vlády a ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Slovenská republika presadzuje možnosť cielenia platieb na základe špecifických potrieb v jednotlivých členských štátoch. V tejto súvislosti ministerka zdôraznila význam a potenciál viazaných podpôr, ktoré prispievajú k revitalizácii života na vidieku, ako aj zlepšeniu situácie v znevýhodnených oblastiach. Slovenská republika preto navrhuje zvýšenie finančných alokácií na tento typ intervencie.

V rámci priorít rakúskeho predsedníctva v Rade EÚ rezonuje aj téma rozvoja malých a rodinných fariem. Ako upozornila slovenská ministerka, pre Slovensko predstavuje vážny problém veľká fragmentácia vlastníctva pôdy. „Z tohto dôvodu by sme uvítali, aby prostriedky Programu rozvoja vidieka mohli byť v budúcnosti využívané aj na riešenie usporiadania pozemkového vlastníctva." Slovenský agrorezort považuje za vhodný nástroj na podporu rodinných fariem a malých podnikov paušálnu platbu na rozvoj podnikania. Ekonomické a finančné stimuly by mohli byť zamerané na podpory, pôžičky a daňové úľavy, resp. kompenzácie rizík cez fond pre všetky typy podnikania na pôde. „Hľadáme spôsoby ako zatraktívniť poľnohospodárstvo aj pre novú generáciu. Ak však chceme do agrosektora pritiahnuť mladých ľudí, nemôžeme ich hneď na začiatku odradiť nadmernou administratívou a byrokraciou. Tie sú často krát dôvodom, že potenciálni žiadatelia strácajú záujem o existujúce typy podpôr. Za zjednodušenie poskytovania podpôr by nemali byť zodpovedné len členské štáty, ale aj Európska komisia," upozornila Gabriela Matečná.

Eis Greissler, rodinná produkcia zmrzliny.

Lichtenegg, kozia farma Mandl.

Schloss Hof, zasadnutie Rady EÚ pre poľnohospodárstvo a rybolov.

Európski ministri pre poľnohospodárstvo hľadali odpovede aj na otázku ako podporovať poľnohospodárov v ich snahe vyrábať kvalitné potraviny udržateľným a konkurencieschopným spôsobom, za čo by mali byť aj adekvátne zaplatení. „Z nášho pohľadu je vhodným prostriedkom kombinácia modernizácie technológií a podpory prenosu znalostí. Poľnohospodári, ako aj spracovatelia musia mať dostatočný prístup k informáciám a najnovším poznatkom. Podporujeme investície do zvyšovania kvality potravín na úrovni fariem, ako aj na úrovni spracovateľov. Významnú úlohu zohráva aj zlepšenie spolupráce medzi producentmi, spracovateľmi a predajcami lokálnej produkcie," zdôraznila Gabriela Matečná.

Pre Slovensko je dlhodobou prioritou poskytnutie dostatočnej ochrany pred nekalými obchodnými praktikami, ktoré ohrozujú samotných farmárov ako aj výrobcov potravín. Slovenský agrorezort v roku 2016 počas slovenského predsedníctva v Rade EÚ inicioval diskusiu k potrebe spoločnej európskej legislatívy. Vďaka tejto iniciatíve už Európska komisia predložila návrh legislatívy, ktorá napomôže odstrániť znevýhodnené postavenie farmárov a výrobcov potravín EÚ a obnoviť riadne fungovanie potravinového dodávateľského reťazca v celej EÚ. ❑

Ekonomika chovu dojných oviec v roku 2017

V roku 2017 sme ekonomiku chovu dojných oviec analyzovali na základe naturálno-ekonomických parametrov 12 chovov dojných oviec (plemená zošľachtená valaška, cigája, slovenská dojná a lacaune). Náklady sme analyzovali samostatne za každý chov zvlášť, osobitne za kategóriu základného stáda (bahnice, plemenné barany a jahňatá do 3 mesiacov veku) a kategóriu mladých chovných oviec (jahničky a jarky, chovné barany). Nákladové položky sme vyčíslili v súlade s metodikou kalkulácie nákladov vyvinutou na NPPC-VÚŽV Nitra, aby sme zabezpečili porovnateľnosť ekonomických ukazovateľov. Tieto údaje sme použili na výpočet priemerných nákladov, ktoré uvádzame ďalej. Priemerný hospodársky výsledok sme vyčíslili ako rozdiel medzi priemernými nákladmi a tržbami.

Ing. Marta Oravcová[1], PhD.,
Ing. Ján Huba[1], CSc.,
doc. RNDr. Milan Margetín[1,2], PhD.
[1]NPPC- VÚŽV Nitra, [2]SPU v Nitre

Náklady základného stáda

V roku 2017 najvyšší podiel celkových nákladov základného stáda vyjadrených v EUR/KD (tabuľka č. 1) predstavovali ostatné priame náklady prvotné a druhotné spolu (28 %), za nimi nasledovali náklady na krmivá vlastné a nakúpené spolu (23 %) a mzdy vyplatené zamestnancom (22 %). Napriek tomu, že sa percentuálny podiel týchto nákladových položiek oproti predchádzajúcemu roku zmenil, stále sú to tri položky s najvýznamnejším vplyvom na výšku nákladov. Podiel ostatných priamych nákladov prvotných, medzi ktoré sa podľa kalkulačného vzorca zaraďujú náklady na plemenárske a veterinárne úkony, elektrickú energiu, sociálne odvody a pod., predstavoval 19 %; podiel ostatných priamych nákladov druhotných (vnútropodnikových), medzi ktoré sa zaraďujú náklady na vlastnú autodopravu, prácu traktorov a iné služby vykonané v rámci poľnohospodárskeho subjektu, predstavoval 9 % z celkových nákladov základného stáda. Podiel nákladov na krmivá vlastnej výroby predstavoval 16 %; podiel nákladov na nakúpené krmivá predstavoval 7 % z celkových nákladov základného stáda. Oproti predchádzajúcemu roku podiel krmív vlastnej výroby mierne klesol, podiel nakúpených krmív sa mierne zvýšil. Ostatné nákladové položky (ostatné materiálové náklady, opravy a údržba, odpisy majetku a zvierat, réžie) spolu tvorili 27 % (jednotlivo nepresiahli 10 %) celkových nákladov základného stáda. Ak porovnáme vývoj nákladových položiek v rokoch 2017 a 2016, celkové náklady základného stáda sa medziročne znížili o 9 %. Domnievame sa, že to bolo spôsobené úbytkom chovov, ktorých výsledky hospodárenia sme mali pre naše analýzy k dispozícii (12 vs. 19 chovov). Celkové náklady na bahnicu, vrátane ostatných kategórií základného stáda, prepočítané na 1 KD dosiahli v roku 2017 hodnotu 0,528 € (v roku 2016 sa pohybovali na úrovni 0,581 €). Po odpočítaní nákladov na vedľajší výrobok (náklady na živo narodené jahňatá, vlnu a maštaľný hnoj), vlastné náklady na 1 KD základného stáda dosiahli v roku 2017 hodnotu 0,478 €. Ročné náklady na prepočítanú bahnicu v roku 2017 dosiahli hodnotu 192,72 €, po odpočítaní nákladov na vedľajší výrobok 174,47 €.

Náklady mladých oviec

Z celkových nákladov mladých chovných oviec vyjadrených v EUR/KD (tabuľka č. 2) najvyšší podiel predstavovali náklady na krmivá spolu (43 %, z toho 38 % na vlastné krmivá a 5 % na nakúpené krmivá), nasledovali mzdy vyplatené zamestnancom (24 %) a ostatné priame náklady spolu (22 %, z toho 15 % na ostatné priame náklady prvotné a 7 % na ostatné priame náklady druhotné). Ostatné nákladové položky (ostatné materiálové náklady, opravy a údržba, odpisy majetku, réžie) tiež jednotlivo nepresiahli podiel 10 % celkových nákladov mladých chovných oviec. Ak porovnáme vývoj nákladových položiek v rokoch 2017 a 2016, celkové náklady na mladé ovce sa medziročne znížili o 10 %, čo je podobne ako v prípade kategórie základného stáda zrejme výsledkom nižšieho počtu chovov zahrnutých do analýzy. Celkové náklady na mladé ovce prepočítané na 1 KD dosiahli v roku 2017 hodnotu 0,265 € (v roku 2016 sa pohybovali na úrovni 0,293 €). Po odpočítaní nákladov na vedľajší výrobok, vlastné náklady na 1 KD mladých chovných oviec dosiahli v roku 2017 hodnotu 0,253 €/KD (v roku 2016 sa pohybovali na úrovni 0,281 €).

Tržby a hospodársky výsledok

Priemerné tržby za predaj mlieka, resp. syra a mliečnych jahniat dosiahli hodnotu 113,48 € (76 % tvorili tržby z predaja mlieka, resp. syra a 24 % tvorili tržby z predaja jahniat), čo predstavuje stratu -60,99 € a kompenzáciu nákladov vo výške 65 % (porovnanie nákladov a tržieb pre kategóriu základného stáda). Aj keď k vyrovnaniu tejto straty prispievajú dotácie, k udržaniu chovu dojných oviec je potrebné zvýšiť ekonomickú efektívnosť. To možno zabezpečiť tvorbou pridanej hodnoty cez vlastné spracovanie mlieka a mäsa a priamy predaj výrobkov konečnému spotrebiteľovi, resp. stabilizáciou primeraných chovateľských podmienok.

Ak sa chovatelia pri chove dojných oviec nechcú dostávať do záporných čísiel, ich cieľom by malo byť tiež zvýšenie úžitkovosti (produkcie mlieka i jahniat), aby sa priblížili hodnotám produkčných miním pre dosiahnutie nulovej rentability (prípadne, aby hodnoty produkčných miním v chove dojníc prekročili), a to bez ohľadu na to, či ide o plemená s kombinovanou úžitkovosťou (zošľachtená valaška a cigája) alebo špecializované dojné plemená (slovenská dojná a lacaune). Vo väčšej miere by tiež mali klásť dôraz na využívanie vhodného systému chovu dojných oviec s ohľadom na chovateľské podmienky (najmä počas pastevnej sezóny, ale aj zimného ustajnenia), personálne zabezpečenie chovu, ako aj možnosti realizácie hlavných ovčích produktov na domácom a zahraničnom trhu.

Poďakovanie

Pracovníci NPPC-VÚŽV Nitra ďakujú spolupracujúcim podnikom za poskytnutie údajov z chovu dojných oviec, ktorý realizujú. ❑

Tabuľka č. 1: Náklady na chov základného stáda oviec (prepočet na 1 KD).

Nákladové položky	Rok 2017		Rok 2016		Zmena 2017/2016	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Pracovné náklady	0,116	22	0,163	28	-0,047	-29
Krmivá spolu	0,124	23	0,126	22	-0,002	-2
vlastné	0,083	16	0,101	18	-0,018	-18
nakúpené	0,041	7	0,025	4	+0,016	*
OMN1	0,012	2	0,017	3	-0,005	-29
Opravy a údržba	0,006	1	0,006	1	0	0
Odpisy majetku	0,033	6	0,025	4	+0,008	+24
Odpisy zvierat	0,050	9	0,045	8	+0,005	+10
OPN2	0,146	28	0,152	26	-0,006	-4
Réžia3	0,044	9	0,047	8	-0,003	-6
Náklady spolu	0,528	100	0,581	100	-0,053	-9
Vedľajší výrobok	0,050		0,056		-0,006	-11
Vlastné N na KD	0,478		0,525		-0,047	-9

1OMN – ostatné materiálové náklady, 2OPN – ostatné priame náklady, 3výrobná a správna réžia
*V percentuálnom vyjadrení neuvedené.

Tabuľka č. 2: Náklady na odchov mladých oviec (prepočet na 1 KD).

Nákladové položky	Rok 2017		Rok 2016		Zmena 2017/2016	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Pracovné náklady	0,064	24	0,072	25	-0,008	-12
Krmivá spolu	0,115	43	0,115	39	0	0
vlastné	0,101	38	0,102	35	-0,001	-1
nakúpené	0,014	5	0,013	4	+0,001	+7
OMN1	0,001	<1	0,003	1	-0,003	*
Opravy a údržba	0	0	0	0	0	0
Odpisy majetku	0,005	2	0,001	<1	+0,004	*
Odpisy zvierat	-	-	-	-	-	-
OPN2	0,058	22	0,076	26	-0,018	-24
Réžia3	0,022	9	0,026	9	-0,004	-15
Náklady spolu	0,265		0,293	100	-0,028	-10
Vedľajší výrobok	0,012		0,012			0
Vlastné N na KD	0,253		0,281			-10

1OMN – ostatné materiálové náklady, 2OPN – ostatné priame náklady, 3výrobná a správna réžia
* V percentuálnom vyjadrení neuvedené.

Odchov jahničiek prostredníctvom kvalitného sušeného mlieka

SK FARM Partners

Pre zlepšenie ekonomiky chovu bahníc sú dôležité nasledovné faktory:

- zdravotný stav,
- výživa,
- reprodukcia/plodnosť,
- ustajnenie,
- hygiena,
- štart do laktácie a perzistencia,
- manažment bahnenia,
- odchov jahničiek.

V našom dnešnom príspevku sa budeme bližšie venovať **odchovu jahničiek**. Správny odchov jahničiek je totiž základným predpokladom na to, aby sme mali v budúcnosti v čriede **bahnice s vysokou úžitkovosťou**. Ak pri odchove používame sušenú mliečnu náhradku, nie je dôvod na to, aby boli jahničky odchované horšie ako pod matkami. Dôležité je však pri odchove sušenou mliečnou náhradkou dodržiavať správny manažment.

Kritickými bodmi odchovu sú kvalitné kolostrum v dostatočnom množstve, správna výživa a vysoká úroveň hygieny.

Základné kroky smerom k úspešnému odchovu na mliečnej náhradke:

- zamerajte sa na výživu bahníc/matiek minimálne 10 týždňov pred plánovaným termínom bahnenia,
- zabezpečte adekvátny príjem kvalitného kolostra,
- zamerajte sa na hygienu,
- zabezpečte stabilnú výživu,
- minimalizujte veľkosť skupín a vekový interval zvierat v skupine,
- podporte skorý príjem tuhého krmiva,
- plánujte preventívne opatrenia a vakcinačný program na zabezpečenie dobrého zdravotného stavu zvierat,
- poznajte(merajte) prírastky vašich jahničiek.

Kondícia bahníc má značný vplyv na kvalitu aj kvantitu vyprodukovaného kolostra. Dosiahnuť akékoľvek zmeny v kondícii v posledných 4 týždňoch gravidity je obtiažne. A preto je dôležité bahnice kondične pripravovať už minimálne od stredu laktácie. Najlepším spôsobom je rozdelenie do skupín podľa kondície, a to už pri sonografickom vyšetrení. Následne je vhodné pravidelné hodnotenie kondície a preskupinovanie podľa nej. Taktiež je nesmierne podstatná správne napočítaná kŕmna dávka. To docielime iba tak, že pravidelne zasielame vzorky objemových krmív do laboratória a následne za pomoci programu na počítanie kŕmnych dávok vieme vybilancovať vhodnú kŕmnu dávku pre výborný zdravotný stav bahníc v jednotlivých kategóriách.

Úspech odchovu jahniat je do značnej miery ovplyvnený pôrodnou hmotnosťou. Pôrodná hmotnosť je závislá od rôznych faktorov: početnosť vrhu, pohlavie jahniat, vyššie spomínaná výživa matiek počas gravidity, atď...

Kolostrum je kľúčom k tomu, aby jahňatá prežili. Akonáhle jahňa nedostane dostatočné množstvo kvalitného kolostra, a to v správnom čase, môže ochorieť, uhynúť, prípadne zaostáva vo vývoji, čoho dôsledkom je, že z neho nebude žiadna kvalitná bahnica.

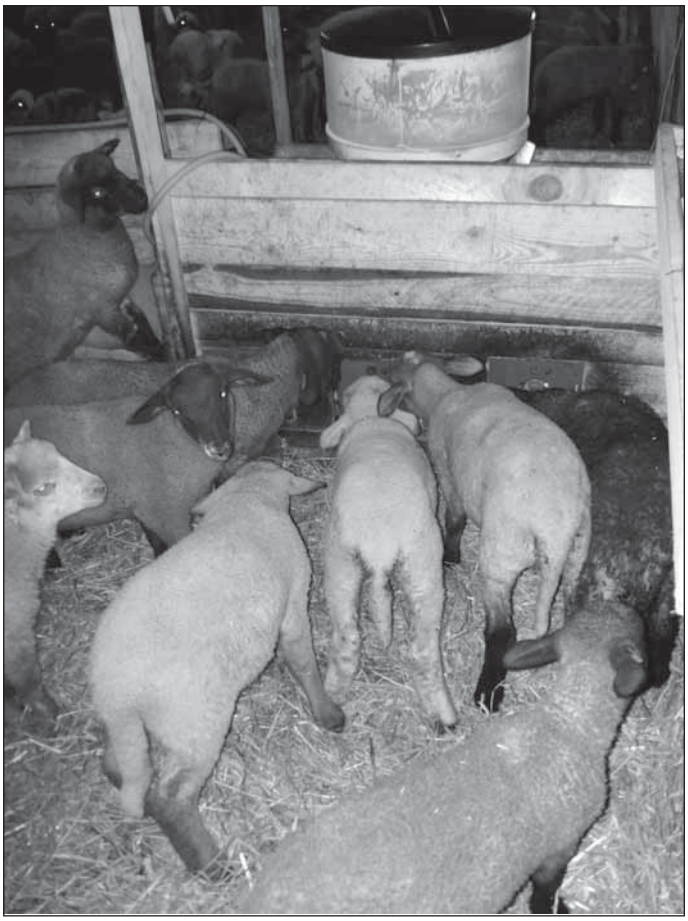

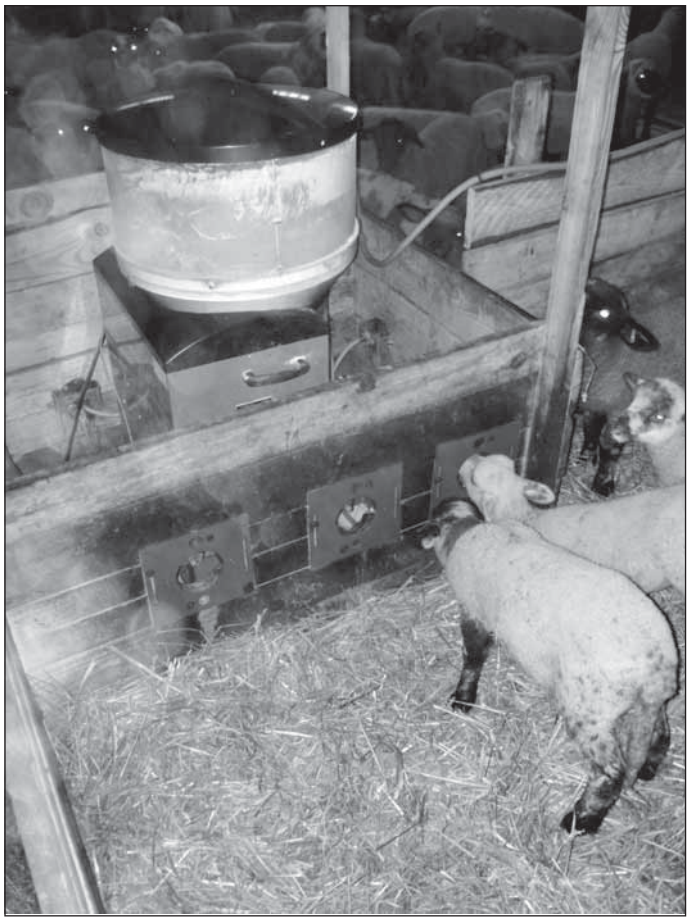

Správnemu manažmentu kolostra sa plánujeme bližšie venovať v niektorom z našich článkov v budúcnosti.

Baktérie sa pomnožujú v teplom a vlhkom prostredí, a preto tak podstielka, ako aj kŕmna technológia poskytujú ideálne prostredie, kde dochádza k pomnoženiu patogénov. Pravidelné mechanické čistenie podporené následnou dezinfekciou sú jedným zo základných predpokladov úspešného odchovu jahničiek.

Ako avizuje nadpis tohto príspevku, pri téme sušeného mlieka sa trochu pristavíme. Pokiaľ chcete dosiahnuť skutočne vysoké denné prírastky u vašich jahničiek na mliečnej výžive, určite voľte **sušené mlieko s vysokým obsahom sušeného odstredeného mlieka**, a to aspoň 50%. Vysoké percento mliečnej bielkoviny, konkrétne kazeínu, v kombinácii s vyššou energetickou výbavou sušeného mlieka, konkrétne aspoň 22% tuku, zabezpečia optimálne prírastky vašich jahniat, prípadne kozliat. Ako je známe, mliečne bielkoviny sa vyznačujú najvyššou stráviteľnosťou spomedzi všetkých bielkovín. Kazeín koaguluje v sleze, čo vytvára vysoké nasýtenie, čím minimalizujeme riziko „prechľastania" a tým aj riziko nafúknutia. Odhliadnuc od vysokej stráviteľnosti mliečnych zložiek, treba podotknúť, že tieto sa vyznačujú taktiež vynikajúcou rozpustnosťou a sú stabilné v roztoku, čiže nesedimentujú po rozmiešaní s vodou. Tuky obsiahnuté v sušenom mlieku by mali obsahovať vysoký podiel kokosového oleja. Tento tuk je jednak vysokostráviteľný, a zároveň sa vyznačuje antimikrobiotickým účinkom.

Správne dávkovanie sušeného mlieka pre jahňatá s obsahom 50 % odstredeného mlieka je 180 g – 200 g/liter vody a podáva sa pri teplote 38 - 42 °C.

To, či je odchov jahniat na sušenom mlieku ekonomický, závisí od viacerých faktorov. Najvyšší dopad na ziskovosť má určite množstvo úhynov, prípadne chorých jahniat, ktoré zaostávajú vo vývoji a nebude z nich kvalitná bahnica. Dobrá správa je, že kvalitným manažmentom a výberom správneho sušeného mlieka a jeho správnym podávaním sa uvedené riziká dajú minimalizovať. Ak si však nie ste istý, či je sušená mliečna náhradka, ktorú používate, kvalitná, radi vám túto otázku zodpovieme aj osobne. A kto teda vlastne sme?

Spoločnosť **SK FARM Partners** pozostáva z tímu mladých motivovaných profesionálov a špecializuje sa na výživu a manažment hospodárskych zvierat. Pracuje na projektovom základe a naši klienti sú nielen našimi partnermi a priateľmi, ale predovšetkým veľkou motiváciou. Vďaka nim sa snažíme úspešne napredovať. Našou zásadou pre kvalitnú spoluprácu je efektivita, praktickosť a ekonomické zmýšľanie. Novinky z celého sveta, študijné cesty, konferencie a ucelený systém práce je len kúsok z toho, čo dokážeme ponúknuť našim novým klientom, dlhoročným klientom, ale i širokej verejnosti.

Na slovenskom trhu robíme výhradné zastúpenie najlepším európskym mliekam, ktoré vyrába spoločnosť **SCHILS**. Táto spoločnosť je renomovaným výrobcom mliečnych náhradiek pre hospodárske zvieratá od roku 1925. Kvalitu a dlhoročné skúsenosti vo výrobe mliečnych kŕmnych zmesí poznajú aj slovenskí chovatelia, ktorí si tieto mlieka obľúbili a na našom trhu ich tešia už päť rokov. ❑

Vlci mi strhli ovce. Čo teraz?

Škody spôsobené veľkými šelmami na našom území vznikajú ako následok ľudskej činnosti. Lesníckou činnosťou, či rozvíjajúcou sa turistikou zvyšujeme konkurenciu pri využívaní územia a následným zmenšovaním prirodzených biotopov ich vyháňame bližšie k ľudským obydliam. Nedostatočne zabezpečeným komunálnym odpadom v rizikových oblastiach ich doslova lákame k využitiu ľahko získanej potravy. Voľne žijúce zvieratá sú učenlivé. Každodenný boj o prežitie ich naučil využiť každú vhodnú príležitosť na získanie potravy, tak prečo nie kontajner s odpadkami. A naučia to aj svoje „deti".

RNDr. Jana Margetínová
NPPC - VÚŽV Nitra – ÚH Trenčianska Teplá

Na druhej strane máme hospodárske zvieratá, ktoré za normálnych okolností nie sú v potravnom rebríčku šeliem a ktorých obranný inštinkt je rokmi domestikácie oslabený. V spojení s nedostatočnými preventívnymi opatreniami chovateľov - zanedbané či žiadne elektrické ohradníky, zle vychované (či žiadne) pastierske psy a nedisciplinovanosťou pri likvidácii uhynutých zvierat, šelmám ponúkame ľahkú korisť. Ak sa im raz „podarí" v košiari, prečo by prácne naháňali raticovú zver a zbytočne vydávali energiu. Pre zaučenie mladých vĺčat poľovnej technike tiež taká ovečka nie je zlý lovný materiál. A svoje k tomu priložia aj poľovníci, keď či už neodborným alebo mylným odstrelom alfa samca spôsobia rozvrat vlčej svorky.

Nie je to však problém posledných rokov. Už v časoch, keď sme začali chovať prvé domáce (hospodárske) zvieratá začal sa konkurenčný boj medzi človekom a veľkými šelmami. A keďže sme vždy šelmy považovali za nepriateľov človeka, likvidovali sme ich pri každej príležitosti a akýmikoľvek prostriedkami. Niekedy zo strachu, niekedy na ochranu majetku a veľmi často (najmä vo vyšších spoločenských vrstvách) aj len tak – pre zábavu. A tak eliminácia predátorov v mnohých krajinách šla často ruka v ruke so zavádzaním chovu hospodárskych zvierat. Postupné vykynoženie veľkých šeliem v okolitých krajinách viedlo chovateľov ku zníženiu ostražitosti. Bez akejkoľvek ochrany, bezstarostne pásli veľké stáda oviec napr. na rozsiahlych alpských pasienkoch. Návrat predátorov do ich pôvodných lovíšť po niekoľkých rokoch preto zasiahol chovateľov nepripravených a ich škody na ovciach boli veľmi vysoké. Keďže na Slovensku vlky neboli úplne vykynožené, i keď v obmedzenom počte ale predsa tu boli stále, dnes je u nás situácia podstatne „lepšia". S ohľadom na neustálu prítomnosť predátorov moment prekvapenia a potenciálnej nepripravenosti chovateľa nebol taký výrazný ako v iných krajinách. Bol a stále je skôr výnimkou a je dôsledkom zanedbania ochranných opatrení.

Nech už to bolo tak či tak, dnes tu máme problém, na ktorom sa viac či menej podieľame takmer všetci. V konečnom dôsledku však trápi najmä poľnohospodárov. Bežný človek možno zaregistruje v médiách informácie typu – vlky strhli ovce, vlky sa premnožili... ale po počiatočnom „zhrození sa" ide pre väčšinu obyvateľov o nepodstatnú informáciu. Ale predsa. Spôsob, akým média informujú o útoku vlkov a škodách na ovciach, často negatívne formuje názory verejnosti ale nijak neprispieva k vyriešeniu situácie.

Pre chovateľov je to ale tvrdá realita. V mnohých oblastiach im dokážu vlčie svorky napáchať veľké škody. A nielen svorky, aj vlk samotár dokáže dať o sebe vedieť veľmi nepríjemným spôsobom.

Vlk (medveď) mi spôsobil škodu. Čo robiť?

V roku 2003 bola do našej legislatívy zavedená možnosť náhrady za škodu spôsobenú šelmami. Treba len o tom vedieť a treba vedieť ako na to. I dnes je dosť chovateľov, ktorí sa ešte nestretli s tým, ako a komu nahlásiť prípadnú škodu, ktorá im vznikla na stáde oviec. Dokonca, niektorí ani netušia, že existujú štátne kompenzácie za škody.

Škody spôsobené chránenými živočíchmi rieši Zákon o ochrane prírody a krajiny NR SR č. 543/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov a to v ustanoveniach uvedených v paragrafoch § 97 až § 102.

V prípade škody spôsobenej veľkými šelmami chovateľ môže požiadať o

- náhradu za škodu na hospodárskych zvieratách – strhnuté HZ (ovce, kozy, hovädzí dobytok, osly, kone, ošípané, hydina, králiky príp. iné druhy zvierat chovaných na hospodárske účely),
- náhradu za sprievodné škody spôsobené veľkými šelmami na hospodárskych zvieratách (kafilérne náklady),
- náhradu za škodu na pastierskych psoch a pastierskych strážnych psoch,

V zmysle tohto zákona veľké šelmy predstavujú „určené živočíchy" a za škodu, ktorú na území SR spôsobia (podľa zoznamu ustanovenom ministerstvom) zodpovedá štát (§ 97). Ide o škody:

- na živote a zdraví fyzickej osoby,
- na vybraných domestikovaných živočíchoch,
- na psoch (pastierske a pastierske strážne psy) používaných na stráženie vybraných domestikovaných živočíchov pred útokmi šeliem
- - - (... ďalej škody na rybách, včelstvách, poľných plodinách, lesných porastoch, raticovej zveri)...

Nárok na náhradu škody vzniká poškodenému chovateľovi iba pri splnení určených podmienok (§ 98).

ak v čase rozhodujúcej udalosti kôň, osol a ich krížence, dobytok, ***ovca, koza*** alebo ošípaná bol umiestnené v uzatvorenom objekte alebo v elektrickom ohradníku

ak v čase rozhodujúcej udalosti kôň, osol a ich krížence, dobytok, ***ovca, koza*** alebo ošípaná boli umiestnené mimo uzatvoreného objekte alebo v elektrického ohradníka, boli pod priamym dohľadom fyzickej osoby a voľne pusteného pastierskeho psa

Dôležité je uvedomiť si, že ak ovce, kozy... v čase škodovej udalosti neboli dostatočne zabezpečené, chovateľ nesplnil základnú podmienku nároku a škoda mu nebude uznaná a samozrejme ani kompenzovaná. Osobitne na to treba myslieť v oblastiach, kde sa prirodzene vyskytujú veľké šelmy (vlk, medveď).

Rozsah náhrady škody stanovuje § 99. Pri škode na majetku sa uhradí skutočná škoda. Pri škode na domestikovaných živočíchoch, pastierskych psoch a rybách sa uhradí len škoda, ktorá vznikla v dôsledku ich usmrtenia alebo zranenia spôsobeného určeným živočíchom.

Na preukázanie rozsahu škody podľa tohto zákona možno použiť znalecké posudky.

Uplatnenie nároku na náhradu škody - ako na to**.**

1. Nahlásenie škody
2. Šetrenie na mieste vzniku škody
3. Podanie žiadosti o úhradu

1. V prvom rade je potrebné, čo najskôr (podľa § 100 ***do piatich dní***) **škodovú udalosť písomne nahlásiť** príslušnému orgánu ochrany prírody, v ktorého územnom obvode ku škode došlo *(**okresný úrad**, odbor starostlivosti o životné prostredie)*.
2. Do troch dní od nahlásenia okresný úrad (OÚ) zvolá komisiu na **prešetrenie udalosti** v mieste vzniku škody. Komisia (poškodený, zástupca OÚ, veterinár, zamestnanec Štátnej ochrany prírody SR) vhodným spôsobom zaistí dôkazy a spíše protokol.

V tejto fáze je vhodné uvažovať prakticky. Chovateľ dodrží podmienku a nahlási škodu do 5 dní, OÚ si tiež splní povinnosť a zvolá šetrenie do troch dní od obdržania nahlásenia škody. K tomu čas na doručenie pošty a môže to byť spolu aj 10-11 dní za predpokladu, že všetci robia ako treba. Vieme však, že termíny nie každý dodrží a tak sa môže stať, že v čase, keď komisia príde udalosť prešetriť môže prejsť aj viac ako 10, či 11 dní. Čas a poveternostné podmienky urobia svoje. Poškodené zviera je v štádiu rozkladu, stopy po šelme nejasné, či žiadne. Za takýchto podmienok je veľmi ťažké objektívne posúdiť škodovú situáciu. Uvede-

ným problémom sa môžeme vyhnúť ak škodu písomne nahlásime ihneď po jej zistení a pomôže ak sa aj telefonicky skontaktujeme s pracovníkom Štátnej ochrany prírody SR (ŠOP SR). Obhliadku je najlepšie urobiť v deň nahlásenia. Zvýšime tak možnosť lepšej identifikácie zvieraťa, ktoré škodu spôsobilo. A pozor – to, že ovca chýba, nie je dôkaz, že ju zožrali vlky.

3. **Odoslanie žiadosti o úhradu vzniknutej škody.** Po tom ako bolo ukončené šetrenie na mieste vzniku škody, pošle poškodený chovateľ ***písomnú žiadosť o úhradu vzniknutej škody*** (doloženú predpísanými dokladmi a podkladmi potrebnými na posúdenie nároku) na príslušný okresný úrad. Musí tak urobiť ***do jedného mesiaca*** odo dňa, keď sa poškodený o škode dozvedel, najneskôr však do šiestich mesiacov odo dňa, keď škoda vznikla. Podľa § 100 ods.5 sa žiadosť o náhradu škody považuje za predloženú dňom, kedy bola doručená orgánu ochrany prírody (nie dňom, kedy bola odoslaná). Ak ku žiadosti nie sú pripojené predpísané doklady, vyzve orgán ochrany prírody poškodeného, aby doplnil chýbajúce údaje, doklady alebo podklady najneskôr do 30 dní odo dňa doručenia výzvy na doplnenie. V tejto lehote môže poškodený tiež upresniť rozsah náhrady škody, o ktorej poskytnutie žiadal. Orgán ochrany prírody (OOP), v ktorého územnom obvode ku škode došlo, môže z osobitných dôvodov túto lehotu na základe žiadosti poškodeného predĺžiť.

V zmysle § 100,ods.4 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a § 40 vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z. v žiadosti treba uviesť:

- meno, priezvisko, trvalý pobyt žiadateľa (v prípade fyzickej osoby)
- názov, sídlo a IČO žiadateľa (v prípade právnickej osoby)
- opis príčin vzniku škody a uvedenie rozsahu škody
- označenie určeného živočícha, ktorý škodu podľa poznatkov žiadateľa spôsobil (medveď, vlk, rys)
- opis opatrení žiadateľa, ktoré vykonal na zabránenie vzniku škody
- spôsob poskytnutia náhrady škody

a podľa potreby priložiť:

- doklad alebo iný dôkaz o vlastníckom práve k majetku, na ktorom bola spôsobená škoda
- potvrdenie vydané veterinárnym lekárom o príčine úhynu zvierat v majetku poškodeného
- prípadne odborný alebo znalecký posudok o vzniku škody a o jej výške. Na výpočet škody sa používa

Pozor! Právo na náhradu škody zanikne, ak nebolo uplatnené v zákonom stanovených lehotách (§ 100 ods.4).

OOP bezodkladne po doručení úplnej žiadosti posúdi všetky predkladané materiály. Opiera sa pri tom o odborné alebo znalecké posudky, potvrdenia veterinárneho lekára a tiež o stanoviská a údaje o monitorovaní určených živočíchov poskytnutých ministerstvom, prípadne ním zriadených organizácií ochrany prírody.

V prípade ak zistí, že škodu spôsobil určený živočích, sú splnené zákonom ustanovené podmienky a nie sú pochybnosti o čase vzniku škody a o rozsahu požadovanej náhrady škody, zaplatí náhradu škody poškodenému najneskôr do štyroch mesiacov a v zvlášť zložitých prípadoch do šiestich mesiacov odo dňa, keď bola tomuto orgánu žiadosť poškodeného o poskytnutie náhrady doručená. Vyplatí ju spôsobom, ktorý poškodený vo svojej žiadosti navrhol.

Ak OOP nezaplatí náhradu škody v stanovenom termíne, môže sa poškodený domáhať priznania škody na súde (§ 102 ods.1), a to najneskôr do troch rokov odo dňa, keď bola žiadosť poškodeného o poskytnutie náhrady tomuto orgánu doručená.

V prípade, že škoda alebo jej rozsah nie je preukázaný, OOP náhradu škody nezaplatí.

Mnohí chovatelia sú presvedčení, že stačí ak majú psa, ktorý v noci šteká. Je však dokázané, že štekanie psa ani označenie teritória jeho trusom, nie sú dostatočným stimulom na odradenie predátora. A nie každý pes je vhodne vychovaný na ochranu pred predátormi. Niektorí psi sa správajú agresívne a bežia za vlkom, iní sú „tolerantní" a čuchajú. Je preto dôležité dbať na výber vhodného ochranného psa a nezabudnúť na jeho „vzdelanie". Ideálne je, ak sa pes „narodí so stádom", cíti sa k nemu pripútaný.

Možno by pomohla väčšia informovanosť obyvateľov o možnostiach ochrany majetku a rôznych preventívnych opatreniach a tiež väčšia disciplinovanosť v oblastiach zvýšeného výskytu veľkých šeliem. Predsa – my sme tí, ktorí sa vyvinuli v rozumného tvora, aspoň to o sebe tvrdíme. Skúsme to dokázať. Kontakty človeka a šelmy sú čoraz častejšie a netreba hovoriť, kto má pri nich navrch. Ale – naozaj potrebujeme nafotiť portrét medveďa zo vzdialenosti, ktorá pre nás nemôže dopadnúť dobre? Prečo? A takýchto záberov nájdeme na internete nespočet. To nesvedčí o rozumovom vývine každého z nás.

Každý rozumný človek, každý komu záleží na prírode si uvedomuje, že vlk je prirodzenou súčasťou prírody a má nepostrádateľný podiel na udržaní jej rovnováhy. Jeho najčastejšou korisťou sú zvieratá choré, slabé alebo zdravotne „postihnuté", mladé alebo príliš staré. Keďže pri love uprednostňuje samice pred samcami, výrazne prispieva k regulácii početných stavov kopytníkov. Dokonca bolo zistené, že v oblastiach, kde trvalo žije vlk, svine divé výrazne netrpia prasačím morom.

Podľa platnej legislatívy *(Vyhláška č. 24/2003 Z. z. a Vyhláška č. 344/2009 Z. z)* je na území Slovenskej republiky zakázané chytať, zraňovať, usmrcovať vlka dravého a ničiť jeho obydlia, najmä brlohy s mláďatami v období od 16. januára do 31. októbra bežného kalendárneho roka. Na území národných parkov a ich ochranného pásma a na území chránených krajinných oblastí platí zákaz celoročne, pokiaľ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR neurčí ročnú kvótu lovu vlka dravého. Na poľovnú sezónu 2017/2018 určilo pre územie SR ročnú kvótu v celkovom počte 76 jedincov.

Ochrana dravej šelmy, teda aj vlka, je a aj vždy bude problematická. Vždy budú stáť proti sebe dva tábory. Na jednej strane zákon a ochranári, na druhej poľovníci či chovatelia hospodárskych zvierat. Bežný človek, ktorého sa to akoby netýka (aspoň si to myslí), sa prikláňa na tú či opačnú stranu najmä podľa medializovaných informácii. Ale – skúsme sa správať rozumne. Tak aby sme naplnili starú ľudovú múdrosť „aby aj vlk bol sýty aj ovca zostala celá". V tomto prípade doslova. Robme všetko preto, aby sme ochránili svoje stáda a aby sme pritom nevyhubili vlka. Potrebujeme ho. Dajme mu životný priestor a on nám dá pokoj.

Použitá literatúra u autora.

BONITÁCIE 2018

Farma NOE, Ing. Nagy.

Farma nad Chvojnickým potokom.

Fiam agro services Ďačov.

I. družstevná a.s. Dačov Lom.

ISOKMAN trading, Trebeľovce.

Ing. Daniela Struckelová.

BONITÁCIE 2018

Ing. Ján Bruonč.

Ing. Mgr. Iveta Vydureková.

Ing. Nemčok.

Ing. Petra Pajasová.

Ing. Štefan Hamerlík.

IstroAgra Gbelce.

BONITÁCIE 2018

Keľo a synovia s.r.o.

MVDr. Dušan Antalík.

Martin Mikulka.

Mgr. Vladimír Ticháň.

Milan Adamek.

Ľubomír Ferenčík.

BURZA

exotov, hydiny, králikov, holubov
a doplnkového tovaru pre chovateľov

FARMÁRSKE TRHY

7000 - 10000 NÁVŠTEVNÍKOV

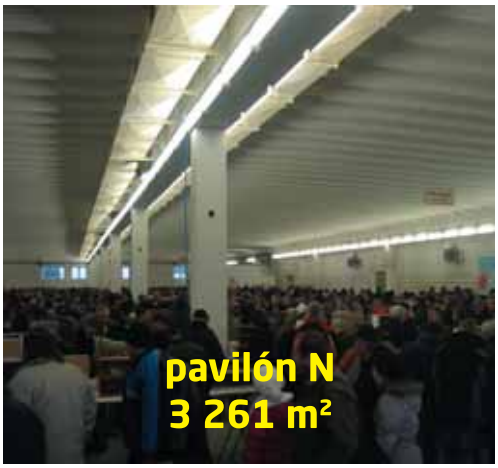

2019

20. januára
24. februára
17. marca
28. apríla
12. mája
23. júna
28. júla
18. augusta
22. septembra
27. októbra
24. novembra
15. decembra

agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, š. p., Výstavná 4, 949 01 Nitra,

PREDÁVAJÚCI
brána B2
od 5.00 hod.

NÁVŠTEVNÍCI
pokladňa
pri pavilóne N
od 7.00 hod.

www.szch.sk
TEL.: +421 2 555 711 58

agrokomplex
NÁRODNÉ VÝSTAVISKO OD ROKU 1974

www.agrokomplex.sk
TEL.: +421 37 6572 260, 140

BONITÁCIE 2018

Agro Eko služby Olšavka.

Agro Lent Malý Šariš.

Agro Merník, s.r.o.

Agro Torysa, s.r.o.

Agrodružstvo Bystré.

Agrofarma Pleš.